

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Tulkki vai doula?

Viittomakielen tulkin rooli synnytystulkkaustilanteessa

Päivi Kuukkanen

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 11 / 2013

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Päivi Kuukkanen	Sivumäärä 35 ja 10 liitesivua
Työn nimi Tulkki vai doula? Viittomakielen tulkin rooli synnytystulkkaustilanteessa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Tytti Koslonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Viittomakielialan Osuuskunta Via, Anitta Malmberg	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni tilaajana toimi Viittomakielialan Osuuskunta Via ja tilaaja ohjaajana Anitta Malmberg. Opinnäytetyöni tavoite oli selvittää viiden viittomakielen tulkin näkemys roolistaan synnytystulkkaustilanteessa. Aikaisempaa tutkittua tietoa asiasta ei ole saatavilla. Tutkielmassani oli kaksi tutkimuskysymystä. Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä selvitin toimivatko viittomakielen tulkit synnytystulkkaustilanteessa noudattaen viittomakielen tulkkien ammattieettisiä ohjeita, ja jos ohjeita rikotaan niin miksi. Toisella tutkimuskysymyksellä selvitin millainen on viittomakielen tulkin rooli synnytystulkkaustilanteessa muihin asioimistulkkaustilanteisiin verrattuna.</p> <p>Laadullisen opinnäytetyöni tutkimusmenetelminä oli puolistrukturoitu kyselylomake ja puolistrukturoitu haastattelu. Kyselylomake oli sähköinen ja siihen vastasi neljä viittomakielen tulkkia tammikuussa 2013. Haastattelu oli teemahaastattelu. Sen toteutin yhdelle viittomakielen tulkille tammikuussa 2013, kyseinen tulkki on myös doula. Hyödynsin työssäni lisäksi neljää sekundääriaineistoa, jotka kaikki olivat Anitta Malmbergin vuoden 2012 syksyn aikana tekemiä puolistrukturoituja haastatteluita.</p> <p>Opinnäytetyöni tuloksista selvisi, että viisi viittomakielen tulkkia kokee toimivansa synnytystulkkaustilanteessa noudattaen ammattieettisiä ohjeita. Kuitenkin tilanteen luonteen takia osa tulkeista toimii joustavasti ammattieettisten ohjeiden näkökulmasta. Vastanneista viidestä tulkista, kolme koki synnytystulkkaustilanteessa roolin olevan erilainen ja kaksi tulkkia koki roolin olevan samanlainen tai melkein samanlainen verrattuna muihin asioimistulkkaustilanteisiin. Kyselyn ja haastattelujen perusteella kaksi tulkeista koki olevansa tilanteessa tulkin lisäksi synnytystukihenkilöitä.</p>	
Asiasanat Viittomakielentulkit, tulkkaus, asioimistulkkaus, synnytys, tukihenkilöt	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Päivi Kuukkanen	Number of Pages 35 and 10 appendices
Title Interpreter or Doula? Sign Language Interpreter's role in a childbirth interpreting situation	
Supervisor(s) Tytti Koslonen	
Subscriber and/or Mentor Via Sign Language Sector Cooperative, Anitta Malmberg	
<p>Abstract</p> <p>This thesis was commissioned by Via Sign Language Sector Cooperative, and the commissioning supervisor was Anitta Malmberg. The goal of this thesis was to find out how five sign language interpreters viewed their roles in a childbirth interpreting situation. No previous research data on this topic exists. The thesis had two separate research questions. The first research question was whether or not sign language interpreters operate in accordance with the professional ethical guidelines for sign language interpreters in a childbirth interpreting situation. If the interpreters did not follow the guidelines, I wanted to find out why. The second research question focused on the role of a sign language interpreter in a childbirth interpreting situation in comparison with other community interpreting situations.</p> <p>The research methods of this qualitative thesis were a semi-structured questionnaire and a semi-structured interview. The questionnaire was in an electronic format, and four sign language interpreters answered it in January 2013. The interview was a focused interview conducted with one sign language interpreter in January 2013. This particular interpreter also works as a doula. I also utilised four secondary data sources in my thesis, all of which were semi-structured interviews conducted by Anitta Malmberg in the autumn of 2012.</p> <p>The results of my thesis indicate that five out of five sign language interpreters felt they follow their professional ethical guidelines in a childbirth interpreting situation. However, due to the nature of the situation, some of the interpreters reported that they follow the guidelines flexibly. Of the five interpreters who answered, three felt that, in childbirth interpreting, their role as an interpreter was different and two interpreters said they felt their role was the same, or almost the same, as during other community interpreting assignments. Based on the questionnaire and the interviews, two of the interpreters stated that they felt that, in a childbirth interpreting situation, they not only acted as interpreters, but also as birth support persons.</p>	
Keywords Sign language interpreter, interpreting, community interpreting, childbirth, support person	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TYÖN KESKEISET KÄSITTEET	6
2.1 Tulkin rooli synnytystulkkauksen aikana	7
2.2 Doula eli synnytystukihenkilö	8
2.3 Synnytystulkkaus	9
2.4 Asioimistulkkaus	10
3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	11
3.1 Tutkielman tavoite ja tutkimuskysymykset	11
3.2 Vastaaajien taustatiedot	12
3.3 Teemahaastattelu tiedonkeruumenetelmänä	12
3.4 Teemahaastattelun rakenne	13
3.5 Teemahaastattelun toteutus	14
3.6 Kysely tiedonkeruumenetelmänä	15
3.7 Kyselyn rakenne	17
3.8 Kyselyn toteutus	18
4 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET JA ANALYSOINTI	19
4.1 Kahdella tiedonkeruumenetelmällä saatujen tulosten analysointi	19
4.2 Eettisyys synnytystulkkauksilanteessa	20
4.3 Tulkin rooli synnytystulkkauksilanteessa	24
4.4 Tulosten yhteenveto	29
5 POHDINTA	31
LÄHTEET	33
LIITTEET	36

1 JOHDANTO

Miten viittomakielen tulkki kokee ammattiroolinsa synnytystulkkauksen aikana? Tässä opinnäytetyössä käsittelen asiaa viiden viittomakielen tulkin omakohtaisten kokemusten perusteella. Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää näiden viiden viittomakielen tulkin näkemystä roolistaan synnytystulkkauksen aikana. Tulkin roolia käsittelen luvun 2 alaluvussa 2.1. Informantteina käyttämistäni viittomakielen tulkeista yhdellä on myös doulakoulutus. Doulausta käsittelen luvun 2 alaluvussa 2.2.

Opinnäytetyölläni vastaan kahteen tutkimuskysymykseen. 1. Toimivatko viittomakielen tulkit mielestään synnytystulkaustilanteessa noudattaen viittomakielen tulkkien ammattieettisiä ohjeita? Tätä selvitän lisäksi alakysymyksellä: jos joissakin tilanteissa tulkkien ammattieettisiä ohjeita rikotaan niin miksi? 2. Millainen on viittomakielen tulkin rooli synnytystulkaustilanteessa muihin asioimistulkaustilanteisiin verrattuna?

Opinnäytetyöni on suunnattu viittomakielialalla työskenteleville ja opiskeleville, jotka ovat kiinnostuneita synnytyksen aikana tapahtuvasta tulkkauksesta. Viittomakielen tulkin roolista synnytystulkaustilanteessa tutkittua tietoa ei ole saatavilla. Viittomakielentulkkauksesta synnytyksen aikana tutkittua tietoa on hyvin niukasti. Viittomakielentulkin koulutusohjelmaan ei kuulu opintoja, joissa käsitellään synnytystulkausta. Tämän vuoksi aihe on mielestäni tärkeä ja mielenkiintoinen. Suurimmassa osassa julkaistuista teoksista käsitellään kuuron asiakkaan kokemuksia synnytyksen aikana tapahtuneesta tulkkauksesta, ei niinkään tulkin kokemuksista kyseisten tilanteiden tulkkauksesta. Tästä esimerkkinä on Essi Kylmäsen (2010) opinnäytetyö, kuurojen naisten kokemuksia synnytyksen aikana tapahtuneesta tulkkauksesta.

Synnytystulkausta varten tulkit valitaan tulkkirinkiin asiakkaan toiveiden mukaan tai kilpailutus järjestyksessä. Tulkkirinki päivystää tarvittaessa neljä, yleensä kaksi viikkoa ennen ja kaksi viikkoa lasketun ajan jälkeen, jolloin jokainen tulkki päivystää sovituin aikoina. (Kansaneläkelaitos 2013.) Riippuen synnytyksen pituudesta, sama tulkki voi olla paikalla asiakkaan sairaalaan saapumisesta aina lapsen syntymään asti. Jokainen synnytys on erilainen. On kuitenkin sanomattakin selvää, että synnytys on hyvin henkilökohtainen ja unohtumaton asia. Tämän vuoksi on mielenkiintoista

selvittää millaiseksi viisi tutkielmani viittomakielentulkkia kokevat ammattiroolinsa tällaisessa työtehtävässä.

Opinnäytetyöni tilaajana toimii Viittomakielialan Osuuskunta Via. Vian viittomakielen tulkin Anitta Malmbergin (2012) opinnäytetyöstä sain käyttööni neljän haastattelun aineistot. Malmbergin haastatteleminen viittomakielen tulkeille lähetin myös sähköisen kyselyn. Näiden neljän tulkin lisäksi käytin informanttina tulkkia, jolla on viittomakielentulkintutkinnon lisäksi doulakoulutus. Häntä haastattelin teemahaastattelulla.

Opinnäytetyöni rakentuu siten, että ensin määrittelen työssä käyttämiä käsitteitä luvussa 2. Siinä kerron tulkin roolin määritelmästä, doulauksesta, sekä avaan käsitteet synnytystulkkkaus ja asioimistulkkkaus. Luvussa 3 kerron opinnäytetyöni toteutuksesta. Siinä muun muassa käsittelen teemahaastattelua ja kyselyä tiedonkeruumenetelminä. Luvussa 4 käsittelen tuloksia, sekä teen analyysia tulosten perusteella. Luku 5 on pohdinta. Siinä käyn läpi työni tavoitteen toteutumista ja pohdin opinnäytetyöni tutkimustuloksia, sekä selvitan jatkotutkimusaiheita.

2 TYÖN KESKEISET KÄSITTEET

Opinnäytetyöni oleellisena osana ovat käsitteet tulkin rooli ja synnytystukihenkilö eli doula. Tässä luvussa avaan opinnäytetyössäni käyttämiä käsitteitä. Tulkin rooliin vaikuttaa moni asia, kuten esimerkiksi ammattieettiset ohjeet, tulkkauksilanteen tyyli ja henkilöt tulkkauksilanteessa. Siksi tulkin rooli on haastava määritellä tarkasti. Käsittelen alaluvussa 2.1 tulkin roolia synnytystulkkauksilanteessa. Käsite doula on myös keskeinen käsite opinnäytetyössäni, sen käsittelen alaluvussa 2.2. Alaluvussa 2.3 käsittelen synnytystulkkauksia Kansaneläkelaitoksen (Kela) näkökulmasta ja selvennän mitä tarkoitan sillä työssäni. Alaluvussa 2.4 määrittelen asioimistulkkkaus käsitteitä.

2.1 Tulkin rooli synnytystulkkauksen aikana

Tulkin roolilla tarkoitan opinnäytetyössäni viittomakielen tulkin ammattiroolia. Tämä tulkin ammattirooli noudattaa Suomen Viittomakielen Tulkin ry:n julkaisemia ammattieettistä ohjeita ja Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton julkaisemia asioimistulkin ammattisäännösten eettisiä ohjeita. Eettiset ohjeet löytyvät tämän opinnäytetyön liitteestä 5 ja 6. Kielellisen tasa-arvon toteutumisen puitteissa tulkin velvollisuuksiin kuuluu varmistaa laadukas ja puolueeton tulkkaus, määrittelemällä osallistujille tulkin rooli kyseessä olevassa viestintätilanteessa (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2013; Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2013). Viittomakielen tulkin rooli on muuttunut paljon ajan saatossa. Avustajan roolista, joka neuvoi ja auttoi asiakastaan, kylmäksi koneeksi, joka vain tulkkasi ja muuten pyrki olemaan näkymätön (Alcorn & Humphrey 2007, 171-176). Aina tähän päivään, kun tulkit ovat kulttuurin ja kielen välittäjiä (Leinonen 2007, 298). Viittomakielen tulkkien ammattikunnan ja kuulovammaisten henkilöiden kielellisten oikeuksien myötä, myös tulkin rooli on ollut helpompi määrittää eri näisin ohjein ja säännöin.

Tulkilla rooli viestintätilanteessa on puhtaasti viestinnällinen. Hänen vastuulla on tulkata asioimistilanteessa käytetyt puheenvuorot tarkasti ja ymmärrettävästi. (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2013.) Tulkin rooliin kuuluu myös tarvittaessa tiedottaa hoitohenkilökuntaa tulkin käytöstä, jotta viestintä onnistuu osapuolien välillä moitteettomasti (Alcorn ym. 2007, 349). Kuten esimerkiksi synnytystulkkaustilanteessa voi tulkkaus olla vaikeaa synnyttäjän kovien kipujen tai asennon takia (Alcorn ym. 2007, 348-349). Synnytyksessä tulkkauksen kela määrittää asioimistulkkaukseksi. Kuitenkin synnytystulkkaustilanteen luonne eroaa suuresti jokapäiväisestä asioimistulkkaustilanteesta, kuten esimerkiksi pankissa asioimisesta. Malmberg (2012, 17) toteaa opinnäytetyössään tulkin näkökulmasta synnytystulkkauksen olevan omalaatuinen toimeksianto muiden joukossa, mutta asiakkaan näkökulmasta ainutlaatuinen ja erityisen merkittävä tilanne.

Jokainen synnytys on erilainen. Synnytyksen aikana tulkki voi kohdata iloisia ja surullisia tilanteita, joihin yksi ja sama rooli ei välttämättä sovi. Tilaisuuden luonne vaikuttaa siihen, että tulkin voi olla vaikeaa olla olematta osa tilannetta (Rudvin & Tomassini 2011, 38). Kuitenkaan aikaisemmin mainitsema ”konemainen” toimintakaan ei ole

tilanteessa tarkoituksen mukaista (Rudvin ym. 2011, 39). Synnytystä tulkatessa tulkilta voidaan olettaa ammattiroolissaan joustoa, kuitenkin unohtamatta asioimistulkineettisiä ohjeita.

Kuitenkin täytyy muistaa, että eettiset ohjeet on luotu apukeinoksi tulkkien ammattiryhmälle ja viime kädessä tulkin on itse tehtävä pohdintaa mitä tarkoittaa ”toimia eettisesti oikein” kyseisessä tulkkaustilanteessa. (Kalela 2010, 32-33.) Liian tarkka eettisten ohjeiden noudatus voi myös huonontaa tulkkauksen laatua. Joissain tapauksissa tulkki voi kokea toimivansa tehokkaammin, jos ei noudata sanatkasti eettisiä ohjeita. (Tate & Turner 2002, 375.) Malmberg opinnäytetyössään näkee synnytyksen aikana tapahtuvan tulkkauksen näin:

”- - synnytyksen aikana tapahtuva tulkkaus vaatii tulkilta muuta tulkkausta enemmän joustavuutta, hienotunteisuutta, tilannetajua ja empatiaa, mutta ei vaadi tulkkia toimimaan vastoin ammattieettistä säännöstöä.” (Malmberg 2012, 17.)

Tästä voidaankin päätellä tulkin roolin olevan hyvin vaikea määrittää tarkasti ja vain yhdellä tavalla. Opinnäytetyössäni kuitenkin tarkoitan tulkin roolilla juuri ammattiroolia, joka pyrkii noudattamaan ammattisäännösten eettisiä ohjeita.

2.2 Doula eli synnytystukihenkilö

Doula on synnyttäjän ja hänen puolisonsa tukihenkilö. Doula tukee läsnäolollaan raskaana olevaa äitiä jo ennen synnytystä, synnytyksen aikana ja synnytyksen jälkeenkin. Äidin toiveita kuunnellen doula lisää turvallisuuden tunnetta tulevalle äidille raskausaikaan, synnytykseen ja vauvanhoitoon. (Bebes 2013; Ensi ja turvakotien liitto ry 2013.) Helsingissä toimivan doulan Riitta Jääskeläisen sanojen mukaan:

”Doulan ja äidin suhde on vastavuoroista; doula tukee äidin luottamusta itseensä ja kykyynsä synnyttää ja samalla äiti lisää doulan luottamusta naiseuteen ja kaikkien naisten tietoon ja taitoon synnyttää” (Aktiivinen synnytys 2013).

Doula tapaa perheen ennen synnytystä muutaman kerran, jolloin he voivat yhdessä keskustella raskausajasta, vauvan syntymisestä ja mahdollisista toiveista ja peloista synnytykseen liittyen. Synnytyksen aikana doula läsnäolollaan ja rohkaisullaan lisää turvallisuuden tunnetta synnyttävälle äidille. (Ensi ja turvakotien liitto ry 2013.)

Doula toimintaa on saatavilla ympäri Suomen. Doula toimintaa on vapaaehtoistyönä tehtävää ja maksullista doulaupalvelua, eli niin sanottua ammattidoulausta. Ensi ja turvakotien liitto järjestää vapaaehtoistyönä tehtävää doulapalvelua. He kouluttavat doulia järjestämällä muun muassa imetyskoulutuksia. Ammatikseen doulana toimivien tarjoamaa palvelua Suomessa on ollut saatavilla vuodesta 2010. Jolloin doulakoulutus on aloitettu Suomessa. Ammattidoulia on eniten pääkaupunkiseudulla. Mutta muun muassa Oulusta, Turusta, Tampereelta ja Rovaniemeltä löytyy ammattidoula. (Gindonis 2013.)

2.3 Synnytystulkkaus

Opinnäytetyössäni tarkoitan synnytystulkkaus -käsitteellä synnytyssairaalassa tapahtuvan synnytyksen tulkkausta, jossa synnyttäjä ja/tai hänen puolisonsa on tulkkauspalvelun käyttäjä. Työssäni en tarkastele synnytystä edeltävää aikaa tai synnytyksen jälkeistä aikaa. Kuten Malmberg (2012, 11) opinnäytetyössään, jossa hän määritteli synnytystulkkaus käsitteen raskauden, synnytyksen ja lapsivuodeajan tulkkaustilanteisiin.

Kansaneläkelaitoksella (Kela) on vammaisen henkilön synnytystulkausta varten tulkkauspalveluntuottajille ohjeet (liite 4). Näiden ohjeiden mukaan tulkkauspalvelun käyttäjän tulisi ottaa hyvissä ajoin ennen laskettua aikaa yhteyttä välityskeskukseensa. Halutessaan hän voi pyytää vammaisten tulkkauspalvelukeskusta suunnittelemaan hänelle tulkkien varallaoloringin. Ringissä oleviin tulkkkeihin tulkkipalvelun käyttäjä voi halutessaan itse vaikuttaa, mutta jos toiveita ei ole tulkit määräytyvät kilpailutusjärjestyksessä. (Heikkinen 2013; Kansaneläkelaitos 2013.)

Varallaoloringin tulkeista jokainen päivystää vuorollaan sovittuina aikoina. Varallaolo on tarvittaessa neljä (4) viikkoa, vähintään kaksi (2) viikkoa laskettua aikaa ennen ja

kaksi (2) viikkoa lasketun ajan jälkeen, tai kun synnytys käynnistyy. Tulkin tulee olla varallaoloaikana tavoitettavissa puhelimitse ja sairaalassa viimeistään kahden tunnin päästä tulkkipalvelun käyttäjän ilmoituksesta. Lista varalla olevista, päivystävistä tulkeista toimitetaan tulkkipalvelun käyttäjälle ja välityskeskuksiin. (Heikkinen 2013.)

Synnytyksen kestoon vaikuttaa moni asia, joten tilaukselle ei ole määriteltävissä tarkkaa päättymisaikaa. Tulkki voi myös vaihtua kesken synnytyksen. Malmberg (2012, 6) sanoo kokemuksistaan synnytyksen kestoon liittyen opinnäytetyössään:

”Työurani aikana saamani kokemuksen mukaan synnytyksen kesto ja syntyneen lapsen vointi määrittelevät tulkkauksen keston. Nopeimmillaan tulkkaus saattaa kestää noin tunnin ja pisimmillään useita päiviä.”

2.4 Asioimistulkkkaus

Asioimistulkkkausta tarvitaan arkipäivän eri tilanteissa. Asioimistilanteen luonne voi kuitenkin olla jotain ihan muuta. Asioimistulkkauksissa käsiteltävät asiat voivat olla hyvin henkilökohtaisia ja arkoja. Työympäristönä voi olla mikä vain asioimistulkkauksilanne synnytyksestä hautajaisiin. (Leinonen 2007, 294-298.) Asioimista tulkatessaan viittomakielen tulkki toimii kielen ja kulttuurin välittäjänä ja hänen tulee hallita myös vuorovaikutustilanne. Tulkki on tilanteessa puolueeton ja riippumaton viestin välittäjä (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2013; Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2013.)

Viittomakielen tulkkien asiakkaina on hyvin paljon erilaisia ihmisiä. Kuulovammaiset henkilöt voivat käyttää eri kommunikointitapoja ja -menetelmiä. Vastaanottaessaan toimeksiannon, on tulkin omattava riittävä pätevyys toimia tulkkina kyseisessä tilanteessa. Asioimista tulkatessaan viittomakielen tulkin tuleekin noudattaa asioimistulkin eettisiä ohjeita (liite 6).

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Käytin opinnäytetyössäni kahta eri tiedonkeruumenetelmää, teemahaastattelua ja sähköistä kyselyä. Teemahaastattelun toteutin puhelimitse viittomakielen tulkille jolla on myös doulakoulutus. Kyselyn toteutin verkkokyselynä neljälle (4) viittomakielen tulkille. Kysely oli suunnattu viittomakielen tulkeille, joita Anitta Malmberg oli haastatellut teemahaastatteluna omaa ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyötään varten. Kyselyä käytän teemahaastattelun lisänä. Kyselyssä oli tarkennettuja tutkimuskysymyksiini liittyviä kysymyksiä. Viisi (5) käyttämäni informanttia ovat kaikki viittomakielen tulkkeja, joista yksi toimii myös doulana.

Seuraavissa alaluvuissa käsittelen opinnäytetyöni toteutusta. Alaluvussa 3.1 kerron tutkielmani tavoitteet ja tutkimuskysymykset. Alaluvussa 3.2 on vastaajien taustatiedot. Alaluvuissa 3.3-3.8 kerron opinnäytetyössäni käyttämistä tiedonkeruumenetelmistä. Alaluvuissa 3.3-3.5 käsittelen teemahaastattelua ja alaluvuissa 3.6-3.8 käsittelem kyselyä.

3.1 Tutkielman tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää viiden viittomakielen tulkin näkemystä roolistaan synnytystulkkauksen aikana.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat:

1. Toimivatko viittomakielen tulkit mielestään synnytystulkkauksilanteessa noudattaen viittomakielen tulkkien ammattieettisiä ohjeita? Jos joissakin tilanteissa tulkkien ammattieettisiä ohjeita rikotaan niin miksi?
2. Millainen on viittomakielen tulkin rooli synnytystulkkauksilanteessa muihin asiointitulkkauksilanteisiin verrattuna?

3.2 Vastaajien taustatiedot

Tässä alaluvussa käsittelen tulkkien taustoja. Keskityn työni kannalta oleellisiin seikoihin, kuten tulkkien synnytystulkkauksien määrään ja koulutukseen. Synnytystulkkauksia heille oli kertynyt hyvin vaihtelevia määriä. Tulkit olivat olleet vähintään kolmessa (3) ja enintään noin kahdessakymmenessä (20) synnytyksessä tulkkiaamassa. Kaikki vastanneet tulkit ovat valmistuneet korkeakoulusta. Kaikki ovat valmistuneet vuoden 1998 jälkeen, kun viittomakielen tulkin koulutus muuttui ammattikorkeakoulutasoiseksi tutkinnoksi (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013; Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2013b). Vastanneet ovat toimineet viittomakielen tulkkina vähintään seitsemän ja yli 23 vuotta. Tästä voidaan huomata että työkokemusta tulkeille on kertynyt vaihtelevia määriä. Tulkit ovat olleet synnytystulkkauksissa joissa synnyttäjällä on ollut tulkkipalvelun käyttäjä, tai joissa tulkkipalvelun käyttäjä on ollut synnyttäjän puoliso.

3.3 Teemahaastattelu tiedonkeruumenetelmänä

Opinnäytetyöhöni valitsin teemahaastattelun yhdeksi tiedonkeruumenetelmäksi. Anita Malmberg (2012) haastatteli teemahaastatteluna omaa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyötään 'viittomakielisen tulkkaukspalvelun järjestämisen tarkastelu raskauden, synnytyksen ja lapsivuodeajan hoidon tulkkauksissa Suomessa' varten viittomakielentulkkeja. Hänen opinnäytetyöstään sain käyttöni neljän haastattelun aineistot. Näiden neljän tulkin lisäksi haastattelin teemahaastattelulla tulkkia, jolla on viittomakielentulkintutkinnon lisäksi doulakoulutus. Vastaavuuden takia, oli perusteltua käyttää samaa haastattelumenetelmää viidennessäkin haastattelussa. Malmbergillä (2012) tutkielmassaan oli eri tutkimuskysymykset ja hänen haastattelun teemat tukivat niitä. Tämän vuoksi hänen aineistojen vertaaminen suoraan omaan haastatteluaineistooni oli haastavaa. Kuitenkin pystyin hyödyntämään Malmbergin haastatteluista syntyneitä materiaaleja myös omien tutkimuskysymyksieni vastaamiseen.

Tutkielmaani varten käytin puolistrukturoitua haastattelua, eli teemahaastattelua. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47-48.) Teemahaastattelu etenee tiettyjen teemojen mu-

kaan, jotka on etukäteen määriteltä. Kuitenkaan kysymysten järjestystä ja muotoa ei ole tarkkaan määriteltä, vaan haastattelun aihealueiden, teemojen, sisälle on mietitty informantilta kysyttäviä asioita. (Eskola & Vastamäki 2007, 26-27; Hirsjärvi ym. 2009, 47-48). Haastattelussani teemoja oli kolme, joihin mietin muutamia kysymysaiheita. Teemat muodostuivat opinnäytetyöni tutkimuskysymyksistä. Yksi käsitteli synnytystulkkaustilannetta yleisesti, toinen doulausta ja tulkin roolia ja kolmas viittomakielen tulkkien ammattisäännöstöä. Tästä voi huomata, että teemat olivat haastattelussani todella laajoja. Teemoihin miettimieni kysymysaiheiden kautta sain haastateltua asiat, jotka olivat oleellisia tutkielmani kannalta. Sekä tämä mahdollisti vapaan liikkumisen teemasta toiseen haastattelun aikana. Haastattelun runko löytyy opinnäytetyöni liitteestä 1. Lisää haastattelun rakenteesta seuraavassa alaluvussa.

Teemahaastattelu on toimiva laadullisen aineiston keruumenetelmä, jolla pystyin selvittämään mitä haastateltava ajattelee kysyttävistä asioista. Keskustelevalle tavalla rakennettu haastattelutilanne mahdollisti haastateltavan vastata ja olla tilanteessa vapautuneesti (Eskola ym. 2007, 25-28; Hirsjärvi ym. 2009, 35). Keskustelevalle tavalla haastatellessa pystyin selventämään kysymyksiäni ja tarvittaessa pyytää informanttia selventää vastauksiaan (Hirsjärvi ym. 2009, 35).

3.4 Teemahaastattelun rakenne

Haastattelun kysymysten järjestystä en ollut tarkasti määritellyt ennen haastattelua. Halusin pitää haastattelun rentona keskusteluna. Ennen varsinaisen haastattelun aloittamista varmistin luvan haastattelun tallentamiseen ja käyttämiseen opinnäytetyössäni. Aluksi halusin selvittää informantin taustatietoja, jotka voi vaikuttaa tulosten vertailussa muihin haastateltuihin tulkkeihin. Muun muassa viittomakielen tulkiksi valmistumisvuosi, synnytystulkkausten ja doulausten määrät. Doulausten määrä tosin ei sinänsä vaikuttaisi vertailussa muihin tulkkeihin, koska heillä ei ole doulaustaustaa.

Koska teemahaastattelu on puolistrukturoitu, valmiiksi mietittyjen kysymysten järjestystä ja tarkkaa muotoa en käyttänyt haastatellessani (Hirsjärvi ym. 2009, 47-48). Keskustelu vei haastattelua jouhevasti eteenpäin. Jos huomasin keskusteltavan asi-

an liittyvän johonkin valmiiksi miettimääni kysymykseen, liitin sen siihen. Näin pidin huolen saavani vastaukset jokaisen teeman kysymyksiin, kuitenkin vaikuttamatta väkinäiseltä.

3.5 Teemahaastattelun toteutus

Sain varhaisessa vaiheessa opinnäytetyöni työstämistä idean haastatella viittomakielentulkkia, jolla on doulakoulutus. Osaksi tämän idea tuli opinnäytetyöni työelämäohjaajalta, yhteisten ohjauskeskustelujemme aikana. Sain työelämäohjaajaltani myös tällaisen taustan omaavan henkilön yhteystiedot. Suomessa on tietojeni mukaan, muutama viittomakielentulkki, jotka ovat kouluttautuneet myös doulaksi.

Opinnäytetyöni käyttöön sain lisäksi neljän muun haastattelun ääninauhat ja litteroinnit, jotka Anitta Malmberg (2012) oli haastatellut omaa opinnäytetyötään varten. Haastatelluilta tulkeilta Malmberg oli pyytänyt lupaa luovuttaa aineistonsa myös opinnäytetyöni käyttöön. Neljästä haastattelusta olin kahden haastattelun litteroinnissa mukana. Litteroin yhden haastattelun itse ja toisen haastattelun litterointi ostettiin, josta maksoin osan. Käytin myöhemmin samaa litterointi ohjetta itse tekemääni haastattelua litteroidessani. Näin haastatteluja olisi helpompi verrata analyysiä tehdessä. Litterointi ohje löytyy tämän opinnäytetyön liitteestä 2.

Alkuperäinen suunnitelmani oli haastatella tulkkia kasvotusten, jolloin olisin voinut hyödyntää tilanteen ei-kielellisiä vihjeitä ja siten saada vastuksista syvempiä (Hirsjärvi ym. 2009, 34). Haastattelutilanne kasvotusten, samassa paikassa olisi ollut myös teemahaastattelun edellyttämän hyvän kontaktin mukainen (Hirsjärvi ym. 2009, 74). Kuitenkaan tämä ei onnistunut, ja päätimme informanttini kanssa tehdä haastattelu skype välityksellä, jolloin molemmat osapuolet olisivat kotonaan ja kuitenkin näköyhteydessä. Hirsjärvi ym. (2009, 74) mukaan kotiympäristö takaa rauhallisen ja informantille turvallisen ympäristön. Harmikseni haastattelun alussa selvisi, että skype:n käyttö ei onnistuisi, joten tein haastattelun puhelimitse. Tallensin haastattelun ääninauhurilla ja varmistaakseni tallentumisen nauhoitin haastattelun myös videokameralle.

Neljän haastattelun aineistot, jotka sain käyttööni, tehtiin vuoden 2012 aikana, myös litterointien osalta. Oman teemahaastatteluni tein tammikuussa 2013 ja litteroin sen myös saman kuun aikana. Ennen haastatteluani lähetin informantilleni sähköpostitse haastattelun aiheet, jotta hän tietäisi mitä haastattelu käsittelee. Haastattelua edeltävällä viikolla hioin teemahaastattelun sisältöä ja tein selkeän rakenteen haastattelulle. Hyväksytin haastatteluni ohjaavalla lehtorillani Tytti Koslosella. Hän myös kehotti minua tekemään haastattelurungosta enemmän teemahaastattelulle ominaisemman, eli hyödyntämällä ranskalaisia viivoja kysymysten sijaan.

Varsinaisia esihaastatteluja en tehnyt, vaikka se onkin hyvä tapa testata haastattelurunkoa ja selvittää haastattelun pituus (Hirsjärvi ym. 2009, 72). Ennen haastattelun alkua sanoin informantilleni haastattelun arvioiduksi kestoksi noin tunnin, kuitenkin haastattelu kesti yli tunnin. Aloittelevana haastattelijana en osannut varautua teknisiin ongelmiin ja tämän vuoksi haastattelun keston pitenemiseen. Haastattelun lopussa keskustelimme myös paljon haastattelun ulkopuolisista asioista. Opinnäytetyössäni käyttämät haastattelut olivat noin 1-1,5 tunnin mittaisia.

Haastattelun jälkeen litteroin haastattelun, huomioiden anonyymiyden. Litteroinnin tein hyvin pelkistetysti, vain sanatarkasti. Litteroinnin ohje näkyy liitteessä 2. Jätin huomioimatta keskusteluanalyysille ominaiset tauot, huokaukset, äänenpainot ja nauraukset (Hirsjärvi ym. 2009, 140). Molempien haastattelun litterointiin minulla meni yhteensä aikaa noin 16 tuntia.

Haastatteluista sain paljon aineistoa, jota en hyödyntänyt opinnäytetyössäni. Tämä koetaankin puolistrukturoidun haastattelun kompastuskivenä (Hirsjärvi ym. 2009, 36). Kaikkien viiden (5) haastattelun litteroinneista poimin tutkimuskysymyksiini vastaavat kohdat analyysiäni varten.

3.6 Kysely tiedonkeruumenetelmänä

Opinnäytetyöni toiseksi tiedonkeruumenetelmäksi valitsin verkkokyselyn. Kysely oli Webropol ohjelmalla tehty puolistrukturoitu kysely. Kyselyssä painotin kysymysten

kvalitatiivisuuteen, käyttämällä avoimia kysymyksiä. Jolloin vastaajat saivat vastata vapaasti ja mahdollisimman laajasti kysymyksiin.

Kysely on toimiva tiedonkeruumenetelmä, jos se on huolellisesti suunniteltu. Huolellisella suunnittelulla pyritään saamaan kysymyksistä yksiselitteisiä. Kyselyn kysymysten muotoilu on erittäin tärkeää, jotta kysely olisi toimiva ja tulokset eivät vääristyisi. Kysymykset suunnitellaan tutkimuskysymysten ja -tavoitteiden pohjalta. (Valli 2001, 100.) Suurin hyöty kyselyn valitsemisesta yhdeksi tiedonkeruumenetelmäksi tulee aineiston käsittelyn nopeudesta ja helppoudesta verrattuna haastatteluun (Hirsjärvi ym. 2009, 37).

Kyselyn muotoilussa on myös eroja aineiston käsittelyn kannalta. Tästä esimerkkinä monivalintakysymykset, joita kyselyssäni oli yksi (1), johon vastausten vertailu avoimiin kysymyksiin verrattuna on huomattavasti helpompaa. Tosin koska monivalintakysymysten vastaukset eivät ole laajoja on tiedon saanti vajaata. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 196.) Kyselytutkimuksia pidetäänkin usein pinnallisina. (Hirsjärvi ym. 2008, 190.)

Lähetin kyselyn tulkeille, jotka olivat jo osallistuneet Malmbergin (2012) haastatteluun. Siksi tiesin heidän mielenkiinnon vastata kyselyn aihepiiriin kysymyksiin. Näillä kyseisillä tulkeilla oli kokemusta synnytyksen aikana tapahtuneesta tulkkauksesta. Tämän vuoksi kysely oli heidän kannalta tärkeä ja oli oletettavissa että toteutunut vastausprosentti oli 100. (Hirsjärvi ym. 2008, 191.)

Kyselyllä voidaan taata vastaajalle anonymiys (Hirsjärvi ym. 2009, 36). Lähettämäni kysely oli suunnattu vain neljälle (4) tulkille. Kuitenkin yksittäisen tulkin vastauksissa pysyy anonymiys, eikä vastauksista voi tietää mikä vastaus kuuluu kellekin tulkille. Toisaalta tämä seikka hankaloittaa analyysin tekoa, jos halutaan erottaa tarkasti viiden tulkin ajatukset synnytystulkkaukseen liittyen. Käytän analyysini teossa molemmilla tiedonkeruumenetelmillä, kyselyllä ja teemahaastattelulla, saatua aineistoa. Tästä enemmän luvussa 4.

3.7 Kyselyn rakenne

Kyselyn rakennetta ja sisältöä miettiessäni hioin vielä opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiä. Tämän vuoksi oli helppo miettiä mitä haluan saada kyselyllä selvitettyä. Kysymykset muodostuivat suoraan opinnäytetyöni tutkimuskysymyksistä. Kysymyksien luonteeseen avoimet kysymykset sopivat parhaiten, joten siksi kysely painottuu niihin. Avoimet kysymykset mahdollistavat vastaajan sanoa ajatuksensa tarkasti, kun taas monivalintakysymyksissä on valmiiksi rakennetut vastaukset, joista pitää valita (Hirsjärvi ym. 2008, 196). Hyvän lomakkeen laatiminen vie aikaa (Hirsjärvi ym. 2008, 190). Tämä on kuitenkin oleellinen osa kyselyn tekoa, koska tarkalla suunnittelulla voi edesauttaa tutkimuksen onnistumista (Hirsjärvi ym. 2008, 193).

Haastateltavien taustatietoja oli tarpeetonta selvittää kyselyssä, koska kysely oli suunnattu käytettäväksi teemahaastattelun lisänä. Kyselyni rakentui viidestä kysymyksestä. Kolmesta (3) avoimesta kysymyksestä, yhdestä (1) monivalintakysymyksestä ja yhdestä (1) asteikosta. Kysely löytyy liitteestä 3. Käytännössä kyselyssäni oli kolmea erillistä asiaa käsitteleviä kysymyksiä, koska kahdessa avoimessa kysymyksessä pyydettiin perustelemaan edellisessä kysymyksessä annettu vastaus. Nämä olivat monivalintakysymyksen ja asteikon vastaukset.

Pidin kysymykset mahdollisimman yksinkertaisina, koska täsmällisiä asioita kysyessä, tulee käyttää yksinkertaisia kysymyksiä. Tähän sopii hyvin avoimet kysymykset tai monivalintakysymykset. (Hirsjärvi ym. 2008, 192.) Avoimissa kysymyksissä tulee huomioida lomakkeeseen riittävästi tilaa vastauksille (Hirsjärvi ym. 2008, 199). Hyväksytin kysymykseni ohjaajallani Tytti Koslosella.

Pidin kyselyn lyhyenä ja ytimekkäänä ohjaajani kehotuksesta. Tulkit joille kyselyn lähetin, olivat jo osallistuneet haastatteluun, enkä siksi halunnut heille kohtuuttomasti lisää vaivaa. Kysyin vain tutkimuskysymyksiini liittyen ja siksi varsinaisia kysymyksiä oli vain kolme. Lyhyt kyselylomake myös vaikuttaa helposti täytettävältä (Hirsjärvi ym. 2008, 199).

3.8 Kyselyn toteutus

Työstin kyselyä joulukuussa 2012. Ohjaajani kehotti pitämään kyselyn lyhyenä, niin kuin aiemmassa alaluvussa mainitsin. Sain paljon apua myös kysymysten muotoilussa ohjaavalta lehtoriltani Tytti Kosloselta. Sanavalinnoilla on kyselyn tulosten kannalta todella suuri vaikutus ja johdattelevia kysymyksiä ei tulisi käyttää (Hirsjärvi ym. 2008, 198). Siksi onkin erittäin tärkeä antaa kysymykset luettavaksi jollekin toiselle ennen niiden lähettämistä haastateltaville. Tähän tarkoitukseen on hyvä käyttää esitutkimusta (Hirsjärvi ym. 2008, 199). Esitutkimukseksi lähetin kyselyn Humanistisen ammattikorkeakoulun lehtorille. Häneltä sain korjausehdotuksia sanavalinnoista ja kysymysten muotoilusta. Kun kysymykset olivat muotoiltu kuntoon, syötin ne ammattikorkeakoulumme käytössä olevaan Webropol – ohjelmaan. Toteutin kyselyn Webropol 2.0 sovelluksella. Webropol on internetin välityksellä toimiva kysely- ja analysointisovellus (Webropol 2013). En ollut kokenut sovelluksen käyttäjä, joten kyselyn teko vaati harjoittelua.

Ennen kysymyslomakkeen lähettämistä otin tulkkeihin yhteyttä ja tiedustelin heidän halukkuuttaan vastata muutamaan kysymykseen opinnäytetyöhöni liittyen. Kysymyslomakkeen lähetin Webropol – ohjelman kautta haastateltavien sähköpostiin joulukuussa 2012. Kyselyn alkuun kirjoitin lähetekirjelmän, jossa kerroin mitä kysely sisältää. Lähetekirjelmän tarkoituksena on informoida kyselyn sisällöstä ja rohkaista vastaamaan (Hirsjärvi ym. 2008, 199). Vastauksista sain viimeisenkin tammikuussa 2013. Tulkkien vastaukset kirjautuivat ohjelmaan, josta vastauksia oli helppo tarkastella. Verkkokyselyn helppous näkyi vastausten käsittelyssä. Aineiston saanti oli nopeaa ja vaivatonta. Tämän jälkeen aineisto oli valmis analysoitavaksi.

4 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET JA ANALYSOINTI

Tässä luvussa käsittelen opinnäytetyöni tuloksia ja analysoin haastatteluista ja kyselystä saamiani vastauksia. Analyysin tekoon käytin teemoittelua, joka on toimiva laadullisen aineiston analysointimenetelmä (Hirsjärvi ym. 2008, 219-220). Teemoittelun tarkoituksena on poimia aineistosta tutkimuskysymyksieni kannalta oleelliset asiat. Olivatpa ne haastateltujen tulkkien vastausten yhdistäviä tai erottavia asioita (Silius 2008.) Käsittelen myös kahden eri tiedonkeruumenetelmän käytöstä työssäni, sekä niiden yhteen sovittamisesta tuloksia analysoitaessa. Tämän teen alaluvussa 4.1.

Työni tavoitteena on selvittää viiden viittomakielen tulkin näkemystä roolistaan synnytystulkkauksen aikana. Tutkimuskysymyksiini vastaan haastatteluista ja kyselystä saamillani vastauksilla. Tuloksissa käyttämäni termi kuulovammainen asiakas käsitteää kuuroa, kuuroutunutta tai huonokuuloista viittomakielen tulkin asiakasta. Alaluvussa 4.2 aloitan kertomalla tulokset työni 1. tutkimuskysymykseen: Toimivatko viittomakielen tulkit mielestään synnytystulkkaustilanteessa noudattaen viittomakielen tulkkien ammattieettisiä ohjeita? Lisäksi alakysymykseen: Jos joissakin tilanteissa tulkkien ammattieettisiä ohjeita rikotaan niin miksi? Jonka jälkeen alaluvussa 4.3 kerron tulokset työni 2. tutkimuskysymykseen: Millainen on viittomakielen tulkin rooli synnytystulkkaustilanteessa muihin asioimistulkkaustilanteisiin verrattuna? Alaluvusta 4.4 löytyy tulosten yhteenveto.

4.1 Kahdella tiedonkeruumenetelmällä saatujen tulosten analysointi

Aiemmassa luvussa mainitsin kyselyn anonyymiyden hankaloittavan analyysin tekoa. Kysely oli suunnattu käytettäväksi teemahaastatteluiden aineistojen tukena. Kuitenkin nyt kyselyyn vastanneiden tulkkien vastauksia ei voi henkilölistää. Tämän vuoksi en voi analyysissäni vertailla näiden kyselyyn vastanneiden tulkkien henkilökohtaisia mielipiteitä asiasta. Heidän ajatuksia tarkastelen molemmilla, haastattelusta saadulla aineistolla ja kyselystä saadulla aineistolla erikseen. Lisäksi tarkastelen erikseen viittomakielen tulkin, jolla on myös doulakoulutus, haastattelusta saatua aineistoa. Tar-

kastelemalla doulakoulutuksen käyneen tulkin tuloksia erikseen on mahdollista huomata vaikuttaako doulakoulutus tulkin toimintaan synnytystulkkaustilanteessa.

4.2 Eettisyys synnytystulkkaustilanteessa

Tämä alaluku käsittelee tutkimuskysymysteni ensimmäistä kohtaa, jossa painopiste on tulkin toiminnan eettisyydessä synnytystulkkaustilanteessa. Käsittelen ensin kyselyn tulokset, jonka jälkeen käsittelen haastatteluista saamaani tietoa tulkin toiminnan eettisyydestä synnytystulkkaustilanteessa aloittaen Malmbergin haastatteluista ja sen jälkeen doulaksi kouluttautuneen tulkin haastattelusta.

Kyselylomakkeen eettisyyttä käsittelevä kohta oli asteikko. Kysymys johon tuli vastata oli: Koetko toimivasi synnytystulkkaustilanteessa noudattaen viittomakielen tulkkien ammattieettisten sääntöjen kohtia. Asteikosta vastaajan tuli valita kyllä tai ei neljästä eri eettisestä säännöstä. Kyselyyn valitsemani säännöt olivat: vaitiolovelvollisuus, pätevyys tilanteessa, valmistautuminen ja puolueettomuus. Kysely löytyy tämän opinnäytetyön liitteestä 3. Valinnat tuli perustella lomakkeen seuraavassa kohdassa.

Tulkit olivat pitkälti samaa mieltä toimivansa synnytystulkkaustilanteessa noudattaen näiden neljän ammattieettisen säännön kohtaa. Kuitenkin yksi (n=4) tulkeista toimii mielestään puolueellisesti synnytystulkkaustilanteessa. Vastaukset voi nähdä taulukosta 1.

	Kyllä	Ei
Vaitiolovelvollisuus	4	0
Pätevyys tilanteessa	4	0
Valmistautuminen	4	0
Puolueettomuus	3	1

Taulukko 1. Asteikon ammattieettisten sääntöjen noudattaminen synnytystulkkaustilanteessa.

Vastausvaihtoehtojen lisäksi tulkeilla oli mahdollista perustella vastaukset kyselylomakkeen seuraavassa kohdassa. Vastauksista kävi ilmi, että tulkit eivät koe kyselyssä olleiden ammattieettisten sääntöjen noudattamista hankalaksi. Yksi tulkki kertoo toimivansa lähtökohtaisesti puolueettomasti, mutta jos tilanne on vaatinut, tulkki on pitänyt kuulovammaisen asiakkaan puolta. Pätevyyden ja valmistautumisen noudattamisen nostivat kolme tulkkia perusteluissaan erittäin tärkeäksi. Tulkit korostivat eritoten henkistä valmistautumista tilanteeseen ja pätevyyden toimia tilanteessa omaehtoisen synnytyskokemuksen kautta.

Malmbergin tekemien haastatteluiden aineistoissa käsiteltiin myös ammattieettisyyttä. Haastatteluaineistot tukivat oman kyselylomakkeeni kysymyksiä ammattieettisyydestä. Tämän huomasi siitä, että haastatteluissa ammattieettisyyteen liittyen keskustelua nousi vaitiolosta, pätevydestä, valmistautumisesta ja puolueettomuudesta.

Vaitiolosta mainitsivat kolme tulkkia. He kertoivat noudattavansa sitä. Tulkeilla on synnytystulkkauksen jälkeen eri käytänteitä. Tulkki 1, 2 ja 3 kertovat yhteydestä asiakkaaseen synnytyksen jälkeen:

1: "Niistä (synnytystulkkauksista) ei keskustella synnyttäjän kanssa jälkeenkään. Se ei ole semmoinen asia johon (asiakas) haluaa palata, veren roiskeeseen ja rumaan kielenkäyttöön."

2: "Kun nähdään kaupungilla tai jossain, niin sitten katsellaan ja ihastellaan. Käydään se keskustelu, onpa kasvanut ja onko kaikki mennyt hyvin. Mutta kauheasti ei yhteyttä pidetä."

3: "Joidenkin kanssa olemme viestitelleet."

Kyselyn perusteella vaitiolovelvollisuus toteutuu siinä määrin, mitä viittomakielen tulkkien ammattieettisissä ohjeissa sanotaan vaitiolovelvollisuuden olevan ehdoton (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2013). Kuitenkin tulkkien välillä on eroja pitävätkö he yhteyttä kuulovammaiseen asiakkaaseen synnytystulkaustilanteen jälkeen. Tähän vaikuttaa se kokeeko tulkki aiheesta keskustelun soveliaana tulkaustilanteen jälkeen sekä kuulovammaisen asiakkaan toiminta, eli alkaako hän itse keskustella aiheesta tulkin kanssa.

Pätevyys toimia tulkkina tilanteessa tarkoittaa kielitaidon ja erityissanaston hallintaa sekä tulkkaustaitoa, joka huomioi myös ei kielellisen viestinnän. Näiden lisäksi kulttuuritietämystä. (Rudvin ym. 2011, 37-38.) Pätevyydestä toimia tilanteessa haastattelussa sanottiin, että tulkin tulee tietää synnytyksen normaali kulku ja sen aikana tapahtuvat asiat. Sanaston hallinnan mainitsi kolme tulkkia. Asioimistulkin eettisten ohjeiden mukaan tulkin täytyy myös tietää omien taitojensa riittävyys henkisten haasteiden edessä, jotta voi toimia tulkkina tilanteessa (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2013). Tähän liittyen yksi vastaajista mainitsi, että tulkin täytyy tietää pystyykö hän selviytymään synnytystulkkaustilanteessa mahdollisista vastaan tulevista henkisistä haasteista ottaessaan toimeksiantoa vastaan. Kaikkien tulkkien mielestä omien synnytysten koettiin lisäävän pätevyyttä toimia synnytyksessä tulkkina. Kaksi tulkkia sanoi kuitenkin, että se ei ole välttämätöntä ottaessaan toimeksiantoa vastaan. Toinen heistä sanoi myös, että omasta synnytyksestä pitää olla päässyt yli, jotta se ei vaikuttaisi tulkkaustilanteeseen. Rudvin ym. (2011, 43) sanoo tulkin kokiessaan olevansa epäpätevä tilanteeseen, tulkki ei voi ottaa toimeksiantoa vastaan.

Valmistautuminen koettiin tärkeäksi. Valmistautumiseksi tilannetta varten kolme tulkkia pitivät äitiysneuvolakäyntien tulkkauksia tärkeinä. Tällöin tulkki ja kuulovammainen asiakas tottuivat toistensa käsialoihin. Yksi tulkki sanoi äitiysneuvolakäynnin olevan tärkeä myös siitä syystä, että hän saa tietoa tulevasta synnytyksestä ja synnyttäjistä, ja sitä kautta valmistautua tulkkaamaan synnytystä. Synnytyksen aikana tarvittavan sanaston hallinta nousi tulkeilla tärkeäksi valmistautumisen kohteeksi. Tämä onkin erittäin tärkeää, koska on kyse terveydenhoitoalan tulkkauksesta jossa sanaston hallina korostuu (Alcorn ym. 2007, 350). Osa tulkeista koki asiakkaan tuntemisen ennestään lisäävän valmiutta toimia hänelle tulkkina, mutta ei ollut välttämätöntä. Yksi tulkki sanoi tulkkaavansa synnytyksiä mielellään, vain jos kuulovammainen asiakas on hänelle ennestään tuttu. Tämä voi olla haastavaa, koska usein tilanteessa jossa asiakas on tulkin läheinen esimerkiksi hyvä ystävä, voi tulkkauksen laatu olla huonompaa ja tulkin tekemät päätökset ammattiroolissaan vaikeampia tehdä (Alcorn ym. 2007, 307-308).

Puolueettomuudesta tulkit eivät suoraan puhuneet, mutta haastatteluista kävi ilmi, että kolmen tulkin toiminnan perusteella he olivat paikalla kuulovammaista asiakastaan varten. Antamalla tukeaan, kertomalla kokemuksiaan ja pitämällä seuraa. Yksi

tulkeista sanoi kertoneen omia kokemuksiaan kuulovammaiselle asiakkaalleen. Toiminta voi vaikuttaa puolueelliselta sairaalanhenkilökunnan silmissä. Siksi onkin erittäin tärkeää, että tulkki selventää toimintaansa, etenkin jos tilassa on molemmat tulkittavat osapuolet (Rudvin ym. 2011, 40-41). Toinen tulkeista oli tarpeen tullen pyytänyt sairaalanhenkilökuntaa paikalle kuulovammaisen asiakkaan heitä tarvitessa, vaikka tilassa olisi ollut toinenkin henkilö tekemään tämän. Kolmas oli jutustellut äidin kanssa, koska koki äidin taritsevan juttukaveria. Hän kuitenkin mainitsi poistuvansa huoneesta, jos huomaa että kuulovammainen asiakas tarvitsee rauhaa puolisonsa kanssa. Neljäs tulkki poistui huoneesta, jos tulkkausta ei tarvittu. Aineistojen perusteella kaikki tulkit kokivat myötätuntoa kuulovammaista asiakastaan kohtaan ja siksi osa tulkeista toimi hetkittäin puolueellisesti. Tilanteessa jossa tulkki tietää mitä asiakas käy läpi, voi tulkki kokea samaistumista. Tämä on luonnollista ja jos se ei vaikuta tulkkauksenlaatuun alentavasti on se sallituissa rajoissa (Rudvin ym. 2011, 39-40).

Haastattelemani viittomakielen tulkki, jolla on myös doulakoulutus vastasi haastattelussaan myös näihin ammattieettisyyteen liittyviin kysymyksiin. Vastaukset olivat pitkälti samanlaisia muutamia eroja lukuun ottamatta. Vaitiolovelvollisuus on hänestä ehdoton. Vaitiolovelvollisuudesta hän sanoo:

”Kun synnytyksen jälkeen tapaan asiakkaita, niin en koskaan itse tuo ilmi, että olen ollut hänelle synnytys tulkkina. Olen ihan kuin uusi tulkki.”

Pätevyydestä toimia synnytystulkkaustilanteessa hän sanoo oman synnytyskokemuksen auttavan. Hän lisää, ettei se ole välttämätöntä ja joissain tapauksissa voi haitatakin tulkkaustilannetta, jos tulkillä on traumaattinen synnytyskokemus. Hän lisää, että tulkin tulee tietää synnytyksen kulusta ja sanastosta. Valmistautumisesta hän mainitsee yhteydenoton kuulovammaiseen asiakkaaseen. Myös että hän tapaa kuulovammaisen asiakkaan ja viittoon hänen kanssa. Tällöin hän oppii asiakkaan käsialaa. Puolueettomuudesta tulkki sanoi, että kuulovammaisen asiakkaan puolia varsinaisesti hän ei ole pitänyt, mutta pieniä neuvoja hän saattaa kertoa. Jos kuulovammainen asiakas on kysellyt häneltä kivunlievityksestä, on hän lääkkeettömistä kivunlievitysmenetelmistä kertonut. Tulkki selvensi että kuitenkin hänen tarkoituksena ei ole ohjailla asiakasta. Rudvin ym. (2011, 40-41) mukaan tulkki voi tiedottaa asiakasta, jolloin asiakas voi tehdä oman päätöksensä, mutta tulkin ei tulisi koskaan

vaikuttaa omilla mielipiteillään asiakkaan päätöksiin. Tulkki sanoi myös että on synnyttäjän luona, koska ulkopuolisen paikallaolo luo turvallisuutta. Hän kertoo myös kannustaneensa synnyttäjää.

4.3 Tulkin rooli synnytystulkkaustilanteessa

Tämä alaluku käsittelee tutkimuskysymysteni 2. kohtaa, jossa painopiste on tulkin roolissa synnytystulkkaustilanteessa muihin asioimistulkkaustilanteisiin nähden. Käsittelem ensin kyselyn tulokset, jonka jälkeen käsittelen haastatteluista saamaani tietoa tulkin roolista synnytystulkkaustilanteessa. Aloittaen Malmbergin haastatteluista, jonka jälkeen käsittelen doulaksi kouluttautuneen tulkin haastattelua. Kyselylomakkeen kohdat tulkin rooliin liittyen oli kaksi avointa kysymystä ja yksi monivalintakysymys. Ensimmäinen avoinkysymys johon tuli vastata oli: Eroaako mielestäsi viittoma-kielen tulkin ammattirooli synnytystulkkaustilanteessa, muihin asioimistulkkaustilanteisiin verrattuna? Perustele vastauksesi.

Yksi tulkeista kokee, että tulkin rooli ei eroa muista asioimistulkkaustilanteista. Hän kertoi, että synnytystulkkauksessa toimintatavassa olevan eroja. Esimerkkinä hän kertoi, ettei jää synnytyshuoneeseen, jos kätilö tai muu henkilökunta ei ole paikalla. Kun taas virastossa asioidessa tulkki odottaa kuulovammaisen asiakkaan kanssa vaikka kuuleva osapuoli poistuisikin. Toisen tulkin mielestä tulkin rooli ei eroa paljoa. Hän kertoi synnytystulkkaustilanteen olevan erilainen, niin kuin jotkin muutkin asioimistulkkaustilanteet. Esimerkiksi hän kertoi antavansa vesilasin synnyttävälle asiakkaalle, sekä kipeästä polvesta kärsivälle asiakkaalleen, jos sitä pyydetään.

Kaksi muuta tulkkia kokevat että tulkin rooli eroaa. Molemmat tulkit sanoivat tilanteen olevan intiimi verrattuna asioimistulkkaustilanteeseen. Tilanne vaatii heidän mielestään herkempää ja inhimillisempää otetta. Toinen tulkeista kertoi, että voi neuvoa synnyttäjää. Toinen heistä kertoi, että tilanteessa jossa häneltä kysellään asioita, hän voi vastata niihin itse, eikä tulkata aina kysymyksiä ensin synnyttävälle asiakkaalle. Hän sanoi myös, että hän toimii tarvittaessa keskustelukaverina kuulovammaiselle asiakkaalleen.

Synnytystulkkauksen aikana niin kuin muissakin terveydenhoitoalan tulkkauksissa asiakkaalla voi esiintyä kipua ja se voi vaikuttaa kommunikointiin ja sitä kautta tulkkaukseen ja tulkin rooliin (Alcorn ym. 2007, 348). Rudvin ym. (2011, 38-39) mukaan tulkki voi tällöin myös kokea tarvetta auttaa asiakastaan ja hänellä voi olla vaikeuksia peittää tunteitaan tilanteen aikana.

Seuraava kohta kyselystä oli monivalintakysymys. Kysymys johon tuli vastata oli: Valitse seuraavista sopivin vaihtoehto. Koetko olevasi tulkkaustilanteessa eniten a) Tulkki, b) Doula eli synnytystukihenkilö, c) sekä tulkki että synnytystukihenkilö. Vastaukset jakautuivat kahteen kohtaan. Kaksi tulkkia valitsi a) Tulkki ja kaksi valitsi c) Sekä tulkki että synnytystukihenkilö. Perustelun vastauksiin he tekivät kyselylomakkeen seuraavana olevaan avoimeen kysymykseen.

Tulkit jotka kokivat olevansa tilanteessa vain tulkkeina, olivat erittäin vahvasti sitä mieltä. Toinen heistä kertoo, että kuulovammaisen asiakkaan itsemääräämisoikeus ei toteutuisi jos näin ei olisi. Hän kertoo myös, että tulkilta vaaditaan hyvää tilannetajuja. Tilannetaju ilmenee myötätuntona, tilanteeseen eläytymisenä ja mahdollisesti myös vesilasin ojentamisena. Hänestä tulkin ja tukihenkilön roolia ei voi yhdistää. Hän kertoo myös että muut tilanteessa olleet eivät ole muuta tulkilta odottaneetkaan. Toinen tulkeista kertoo tulkkaavansa tilanteessa käytyjä keskusteluja. Hän on tilanteessa tulkkina ja kun tulkkia ei tarvita voi hän kuulovammaisen asiakkaan halutessa vetäytyä tilanteesta. Kuulovammaisen asiakkaan neuvomista tai kädestä pitelyä hän ei ole tehnyt.

Tulkit jotka kokivat olevansa synnytystulkkaustilanteessa tulkkeja ja synnytystukihenkilöitä kertoivat eri tekijöiden vaikuttavan siihen. Toinen tulkki kertoi kuulovammaisen asiakkaan mahdollisista puutteellisista tiedoista, tai jos hän ei ole ymmärtänyt jotain tulkattua asiaa, voi tulkin omien kokemuksien kertomisesta ja tuesta olla hyötyä. Hänen mukaansa kuulovammaiset asiakkaat pitävät tästä ja se saa myös asiakkaan ajatukset pois kivuista. Toinen tulkeista kertoo olleensa keskustelukaverina synnyttävälle asiakkaalle. Hän on lämmittänyt jyväpussia, sekä kävellyt synnyttäjää asiakkaan kanssa, jos asiakas on ollut yksin. Jos synnyttäjää asiakkaalla on ollut toinen henkilö

tukenaan, on tulkki ollut tällöin taka-alalla. Tulkki on myös kertonut omista synnytyskokemuksistaan. Hän kertoo myös informoivansa hoitohenkilökuntaa tulkin roolista.

Tulkit tasapainoileekin usein erittäin haastavan ongelman edessä miettiessään mikä hänen roolin pitäisi olla missäkin tilanteessa. Missä kulkee raja toimiiko tulkki tilanteessa vain tulkkina ammattiroolissaan vai myös ihmisenä, joka haluaa tarjota apuaan. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että tulkki tietää vastuunsa ja rajansa ammattilaisena. (Rudvin ym. 2011, 40.) Ammattieettiset ohjeet ovat hyvä keino tulkkille tarkastella toimiiko hän oikein ammattilaisena tilanteessa. Kuitenkin niin kuin Kalela (2010, 32-33) sanoo, on tulkin ensin itse pohdittava mitä tarkoittaa toimia eettisesti oikein tulkkauksilanteessa.

Malmbergin tekemien haastatteluiden aineistoissa käsiteltiin myös tulkin roolia. Kielellisen tasa-arvon toteutumisen puitteissa tulkin velvollisuuksiin kuuluu varmistaa laadukas ja puolueeton tulkkaukset, määrittelemällä osallistujille tulkin rooli kyseessä olevassa viestintätilanteessa (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2013; Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2013). Kaikilla tulkeilla vaikuttaa olevan hyvä kuva yhteistyön sujuvuudesta sairaalanhenkilökunnan kanssa. Yksi tulkki sanoo, että tulkin roolista ei tarvitse tiedottaa henkilökuntaa. Tulkki lisää, että joskus sairaalanhenkilökunta on pyytänyt ojentamaan jotain, niin hän on sen tehnyt. Toinen tulkki sanoo, että he ymmärtävät tulkin tärkeyden asiakkaan kanssa kommunikoinnin onnistumisen kannalta. Tulkki sanoi myös, että sairaalanhenkilökunta informoi tulkkia paikoista ja käytänteistä. He myös sanovat jos mitään ei tapahdu, jolloin tulkki voi välillä levätä. Tulkki kertoo poistuvansa synnytysosalista kättilön kanssa. Tällöin tulkki pyytää kättilöä tiedottamaan tulkkia milloin tulee seuraavan kerran takaisin, jolloin tulkkikin tietää olla paikalla. Tulkki kertoo myös, että kättilöt kysyvät häneltä aina synnytystulkkauksistaan. Kolmas ja neljäs tulkki ovat kokeneet, että tulkin roolista täytyy toisinaan tiedottaa. On normaalia, että tulkin täytyy joskus tiedottaa roolistaan ja tarpeistaan ammatillisesti sairaalanhenkilökunnalle, koska tulkin paikalla olo voi olla uusi tilanne kättilölle ja muulle henkilökunnalle (Alcorn ym. 2007, 349). Tällä tavalla tulkki pystyy varmistamaan, että myös sairaalanhenkilökunta tietää miksi tulkki on paikalla ja osaa myös hyödyntää sitä.

Yksi tulkki koki tärkeäksi, että tulkki osaa tulkata kättilön oikein. Jos kättilö puhui rauhoittelevasti, on tilanteen kannalta oleellista, että tulkki tulkkaa tämän samoin ja rauhoittelee kuulovammaista asiakasta. Tulkki sanoo että hänet valitaan ringiin, koska hän arvelee olevansa empaattinen henkilö ja yleensä asiakkaiden kanssa on ollut hyvä henkilökemia. Tulkki sanoo että ennen synnytystä olisi hyvä olla yhteydessä kuulovammaiseen asiakkaaseen, jotta tietää synnytyksestä. Hän sanoo myös, että synnytystilanteen luonteen takia on tärkeää että tulkki ymmärtää kuulovammaista asiakasta, vaikka ilmaisu olisikin vajaata tai asiakkaan asento voisi vaikeuttaa tulkin ymmärtämistä.

Toinen tulkki kertoo tilanteeseen ja tulkin rooliin vaikuttavan se, jos hän tuntee synnyttävän asiakkaan ja jos isä on tilanteessa passiivinen. Tällöin tulkki on toiminut jututukaverina ja ollut läsnä synnyttävälle asiakkaalleen. Hän myös on ajatellut roolinsa olleen tällöin myös doula tai tukihenkilö. Tulkki sanoo, että kun isä on synnyttävän asiakkaan tukena voi tulkki toimia vain tulkkina. Tulkki sanoo kuitenkin että hän hoitaa roolinsa kielen välittäjänä ja tulkkina. Hän lisää, että hänen tulee pystyä toimimaan tilanteessa varmana ja ilman liian voimakkaita tunteita. Tulkki pyrkii antamaan rauhan myös synnyttävälle pariskunnalle, jos paikalla ei tarvita tulkkia.

Kolmas tulkki kertoo tiedottavansa kuulovammaista asiakasta mahdollisuudesta käyttää samaa tulkkia neuvolassa synnytyksen jälkeenkin. Tulkki sanoo synnytystulkkauksitilanteen olevan synnyttävälle asiakkaalle niin intiimi, että tulkinikin täytyy olla sitoutunut ja asennoitunut oikein tilanteeseen. Tulkki sanoo synnytystulkkauksitilanteen eroavan normaalista asioimistulkkauksitilanteesta:

”Siellä voi tapahtua mitä vain. - - on paljon tunneasioita pinnassa, että ei tiedä miten niihin reagoi.”

”Kun tosiaan liikutaan niin ihmisen semmoisilla intiimeillä alueilla, tunnepuolella sekä tapahtumana.”

Tulkin mielestä synnytystulkkauksitilanteessa pitää osata tehdä nopeampia päätöksiä. Hän sanoo myös tilanteen luonteen vaativan erilaista läsnäoloa muihin asioimistulkkauksitilanteisiin:

”Kyllä siellä haetaan äidille välillä vettä ja tarjoillaan tyynyjä ja kuivataan otsaa ja annetaan kirjaa - - mutta täytyy myös osata aistia milloin ei tarvitse olla läsnä.”

Neljäs tulkki sanoo olevansa juttukaverina, jos tulkkausta ei tarvitse. Tulkki on kysynyt kuulovammaiselta asiakkaalta haluaako asiakas hänen olevan siinä ja jos asiakas näin haluaa, hän on läsnä mielellään. Tulkki sanoo hieroneensa synnyttäjää asiakastaan, sekä hän on auttanut synnytyksen aikana pitelemällä asiakkaan jalasta. Tulkki myös on rauhoitellut synnyttävää asiakastaan kivun keskellä. Tulkin mielestä synnytystulkkaustilanteessa tulkin rooli on häilyvä käsite ja hän sanoo olevansa myös doula. Tulkki kertoo olevansa synnytystulkkaustilanteessa enemmän läsnä ja on tuolloin enemmän kuulovammaista asiakastaan varten, kuin asioimistulkkaustilanteessa. Tulkki sanoo että voi olla tilanteessa käytettävissä muutenkin kuin tulkkina:

”- - etten minä halua olla siinä vain niin kuin minä olisin tulkki. Miksi en minä voisi kertoa (omia synnytys kokemuksia)? Ihminen on siinä niin avoimena, kun on synnyttämässä, niin miksi en minä.”

Tilanne on haastava, tulkin auttaessa asiakastaan. Kuitenkaan tarkasti ei voida määrittää milloin tulkki toimii vain joustavasti roolissaan ja milloin vastaan eettisiä ohjeita (Pöchhacker 2002, 347). Tate ym. (2002, 375) mukaan joissain tapauksissa tulkki voi kokea toimivansa tehokkaammin, jos ei noudata sanatarkasti eettisiä ohjeita. Edellä mainitussa tilanteessa tulkki myös kokee roolinsa muuttuvan synnytystulkkaustilanteessa. Tämä kertoo voimakkaasta samaistumisesta tilanteeseen, joka voi haitata juuri sitä, miksi tulkki alkuperäisesti on tilanteessa mukana (Rudvin ym. 2011, 39-40).

Haastattelemani viittomakielen tulkki, jolla on myös doulakoulutus vastasi haastattelussaan myös näihin tulkin rooliin liittyviin kysymyksiin. Tulkin mielestä synnytystulkkaus eroaa suuresti muista asioimistulkkauksista, koska muissa tilanteissa kuulovammaiseen asiakkaaseen ei tule kontaktia samalla tavalla. Omista kokemuksista hän puhuu, tuomalla positiivisia näkökulmia synnytykseen, jos kuulovammainen asiakas niistä kysyy. Jos kätilö on tiedustellut hänen synnytyskokemuksista, ei hän ole katsonut sen kuuluvan tilanteeseen. Synnytystulkkauksen aikana tulkki pitää tärkeänä, että hänen tunteet eivät näy asiakkaalle. Tulkki ei tiedota tulostaan sairaalan henkilökunnalle etukäteen, mutta yhteistyö on sujunut aina moitteettomasti. Tulkki on kertonut synnyttävälle asiakkaalle lääkkeettömistä kivunlievityksistä hänen niistä ky-

syessä. Tulkki ei aina odota käytävällä vaikka tulkkausta ei tarvita, mutta hän on antanut kuulovammaiselle asiakkaalle omaa rauhaa hänen sitä tarvitessa. Tällaisessa tilanteessa hän on sopinut kättilön kanssa, että synnytyssaliin mentäessä, hänet tullaan noutamaan odotustilasta. Kättilön tai muun hoitohenkilökunnan ollessa paikalla hän toimii vain tulkkina. Hän sanoo, että jos tulkki neuvoisi synnyttävää asiakastaan, niin tilanne olisi hyvin sekava. Kuitenkin hän kokee että asiakasta voi kannustaa ja rohkaista.

Kaikki tulkit doulakoulutuksen käynyt tulkki mukaan luettuna, pyrkivät olemaan yhteydessä asiakkaaseen ennen synnytystä ja mielellään menevät neuvolaan tulkkaamaan, jolloin he saavat tietää synnytystulkkausta varten tarpeellisia asioita ja tottuvat viittomakielisen asiakkaan käsialaan. Tämä valmistautuminen lisää pätevyyttä toimia tilanteessa, niin kuin Rudvin ym. (2011, 38) sanoo, pätevä tulkki taitaa tilanteessa käytettävät kielet, pystyy kääntämään viestin mahdollisimman tarkasti huomioiden molemman kielen kulttuuriset ja kielelliset eroavuudet.

4.4 Tulosten yhteenveto

Ensimmäisellä tutkimuskysymykselläni halusin selvittää, toimivatko viittomakielen tulkit mielestään synnytystulkkaustilanteessa noudattaen viittomakielen tulkin ammattieettisiä ohjeita. Ja jos jossain tilanteessa näitä ohjeita rikotaan niin miksi. Kyselylomakkeen tuloksien perusteella tulkit kokevat noudattavansa synnytystulkkaustilanteessa ammattieettisten ohjeiden kohtia: vaitiolovelvollisuus, pätevyys tilanteessa ja valmistautuminen. Puolueettomuudesta kyselylomakkeesta selvisi, että yksi tulkki toimii tilanteen vaatiessa puolueellisesti. Näin tapahtui jos tulkki koki, että kuulovammainen asiakas tarvitsi puoliensa pitämistä. Haastatteluista kävi kuitenkin ilmi, että neljä tulkkia, mukaan luettuna doulakoulutuksen käynyt tulkki, toimivat niin kuin he olisivat tilanteessa pääosin juuri kuulovammaista asiakastaan varten. Tulkit muun muassa pitivät kuulovammaiselle asiakkaalle seuraa ja auttoivat häntä. Tämän vuoksi täysi puolueettomuus ei tilanteessa ole tällöin toteutunut. Viides tulkeista poistuu tilasta jos tulkkausta ei tarvita. Kaikki viisi tulkkia pitivät kiinni vaitiolovelvollisuudesta ulkopuolisille henkilöille. Tulkeista kaksi, keskusteli kuulovammaisen asiakkaan kanssa synnytystulkkaustilanteeseen liittyvistä asioista myöhemmin tavatessaan.

Muut työssäni käsittelemät ammattieettisten ohjeiden kohdat, eli pätevyys ja valmistautuminen, toteutuvat kaikkien tulkkien myös doulakoulutuksen käyneen tulkin toiminnassa haastattelujen perusteella.

Toisella tutkimuskysymykselläni halusin selvittää, millainen on viittomakielen tulkin rooli synnytystulkkaustilanteessa muihin asioimistulkkaustilanteisiin verrattuna. Kyselylomakkeen tuloksien perusteella neljästä tulkista puolet koki, että tulkin rooli eroaa synnytystulkkaustilanteesta intiimiyden ja herkkyiden takia. He kokivat toimivansa synnytystulkkaustilanteessa tulkkina ja synnytystukihenkilönä. Synnytystukihenkilöitä he kokivat olevansa, koska he tukivat kuulovammaista asiakastaan ja keskustelivat hänen kanssaan. Kaksi muuta tulkkiä koki, että tulkin rooli ei eroa tai ei eroa paljoa synnytystulkkaustilanteessa. Toimintatavassa ja tilanteessa he kokivat olevan eroa muihin asioimistulkkaustilanteisiin nähden. He kokivat toimivansa ainoastaan tulkkeina synnytystulkkaustilanteessa. Kaikkien haastattelujen perusteella synnytystulkkaustilanteessa toimineista tulkeista, neljällä tulkilla synnytystukihenkilön ja tulkin roolin raja oli enemmän tai vähemmän häilyvä. Tämä selvisi joko heidän toiminnan perusteella tai tulkki itse oli näin kokenut. Yhden tulkin toiminnassa ei haastattelun perusteella eroa ollut asioimistulkkaustilanteisiin nähden, joten roolissakaan ei oletettavasti ollut eroa.

Näiden tulosten perusteella voi todeta viiden tulkin toiminnassa olevan eroavaisuuksia. Tuloksista käy ilmi, että suurin osa (3) viidestä tulkista on sitä mieltä että tulkin rooli eroaa synnytystulkkaustilanteessa muihin asioimistulkkaustilanteisiin verrattuna. Loput tulkeista (2) ovat sitä mieltä että tulkin rooli ei eroa tai ei eroa paljoa, mutta toimintatavat ja tilanne itsessään on erilainen. Synnytystulkkaustilanteessa tulkit kokevat toimivansa pääsääntöisesti ammattieettisten ohjeiden mukaan. Kyselyn ja haastattelun perusteella synnytystulkkaustilanteen luonteen vuoksi osa tulkeista on joutanut työssäni tarkastelemissa eettisissä ohjeissa. Työni tulosten perusteella näiden tutkimushenkilöiden joukossa doulakoulutuksen saanut henkilö ei eronnut toimintatavoiltaan synnytystulkkaustilanteessa muihin informanteina käyttämiini tulkkeihin nähden.

5 POHDINTA

Tässä luvussa tarkastelen opinnäytetyöni tavoitteen toteutumista ja pohdin opinnäytetyöni tutkimustuloksia. Kuten mainitsin johdannossa, tutkittua tietoa viittomakielen tulkin roolista, juuri synnytystulkkauksen aikana ei ole tietojeni mukaan tehty.

Opinnäytetyöni päätavoitteena oli selvittää viiden viittomakielen tulkin näkemystä roolistaan synnytystulkkauksen aikana. Tutkimuskysymyksiini sain vastaukset kyselylomakkeen ja haastattelujen avulla. Haastatteluista neljä oli sekundääriaineistoa, joilla pystyin täydentämään kyselystä saamiani tuloksia. Päätuloksien perusteella voin todeta viiden viittomakielen tulkin toiminnassa olevan eroavaisuuksia. Vastauksena tutkimuskysymykseeni ammattieettisten ohjeiden noudattamisesta synnytystulkkaustilanteessa, tulkit kokivat toimivansa pääsääntöisesti ammattieettisten ohjeiden mukaan. Kyselyn ja haastattelujen perusteella synnytystulkkaustilanteen luonteen vuoksi osa tulkeista on joutanut eettisissä ohjeissa, joita työssäni tarkastelin. Vastauksena tutkimuskysymykseeni tulkin roolin eroavuudesta synnytystulkkaustilanteessa verrattaessa muihin asioimistulkkaustilanteisiin, käy ilmi, että yli puolet haastatelluista tulkeista kokee tulkin roolin olevan erilainen. Loput kokevat, että tulkin rooli ei eroa tai ei eroa paljoa.

Opinnäytetyöni tuloksia voi hyödyntää kun halutaan tarkastella viittomakielen tulkin roolia synnytystulkkaustilanteessa. Opinnäytetyöni on laadullinen otos viiden viittomakielen tulkin kokemasta roolistaan synnytystulkkaustilanteessa, joten yleistettävyyttä työlläni ei voi tehdä. Yleistettävyyttä heikentää myös se, että yksi haastatelluista viittomakielen tulkeista oli kouluttautunut myös doulaksi ja siksi on eriarvoisessa asemassa tuloksia tarkasteltaessa. Kuitenkaan työni tulosten perusteella näiden tutkimushenkilöiden joukossa doulakoulutuksen saanut henkilö ei eronnut toimintatavoiltaan synnytystulkkaustilanteessa.

Haastattelun ja kyselyn sovittaminen yhteen vaati hieman kompromisseja haastatelluaineiston käytön ja hyödyntämisen suhteen. Koska tavoitteena minulla oli selvittää

miten viisi viittomakielen tulkkia itse kokevat roolinsa synnytystulkkaustilanteessa, en voinut käyttää kaikkia haastattelusta saamiani tietoja tutkielmani tuloksiin. Kyselyllä pystyin selvittämään miten tulkit itse kokevat roolinsa synnytystulkkaustilanteessa.

Tutkielmani teko oli pitkä prosessi. Tutkimuskysymyksien hiominen ja tutkielmani tavoitteen rajaaminen vaati minua tekemään kompromisseja, mikä oli tutkielmani onnistumisen kannalta oleellista. Webropol – ohjelman käyttö oli haastavaa, koska aikaisempaa kokemusta sen käytöstä minulla ei ollut paljon. Kyselylomakkeeseen vastasi neljä tulkkia, joille kyselyn lähetin. Kyselyssä kysymyksiä olisi voinut olla enemmän, jolloin olisin saanut tutkimustuloksista tarkemmat. Vastausvaihtoehdot kyselyn ammattieettisten sääntöjen noudattamisesta, olisi voinut olla laajemmat. Tämä selvisi vastausten perusteella. Primäärihaastattelussa, joka oli doulakoulutuksen käyneen tulkin haastattelu, olisin voinut keskittyä enemmän asioimistulkkaustilanteen ja synnytystulkkaustilanteen roolin vertailuun. Tällöin olisin saanut enemmän aineistoa doulakoulutuksen käyneen tulkin kokemuksista liittyen tutkimuskysymyksiini.

Opinnäytetyöprosessin aikana jatkotutkimusaiheita ilmeni muutamia. Tarpeellista olisi selvittää vaatiiko synnytyksessä tulkkaminen pätevoitymistä tulkilta. Lisäksi onko sillä vaikutusta tulkin rooliin synnytystulkkaustilanteessa, onko puoliso tai muu tukihenkilö synnytyksessä mukana vai ei, synnyttäjän ollessa tulkin käyttäjä.

LÄHTEET

- Aktiivinen synnytys 2013. Doulista. Viitattu 6.10.2013.
<http://www.aktiivinsynnytys.fi/index.php/doulista/115-doulista>
- Alcorn, Bob J. & Humphrey, Janice H. 2007. So You Want to be An Interpreter? An Introduction to Sign Language Interpreting. 4. painos. Seattle, WA: H & H Publishing Company.
- Bebes 2013. Bebesinfo-palvelut. Synnytysdoula. Viitattu 6.10.2013.
http://www.bebes.fi/kauppa/product_info.php?cPath=85&products_id=4293&cookiecheck=1
- Dona international 2013. Our Passion for Families Touches the World. Viitattu 6.10.2013. <http://dona.org/>
- Ensi ja turvakotien liitto ry 2013. Työmuodot. Ensikodit ja muu vauvaperheiden parissa tehtävä työ. Doula. Viitattu 6.10.2013.
<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/ensikodit-ja-muu-vauvaperheiden-doula/>
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2001. Teemahaastattelu: Opit ja Opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 1. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 24-42.
- Gindonis, Veera 2013. Puhelimitse annettu tiedotus doulauksesta 4.11.2013. Kaavi.
- Heikkinen, Riikka 2013. Materiaalia synnytystulkauksesta. Ohjeet vammaisten tulkkauspalvelun tuottajille 1.7.2011. Email paivi.kuukkanen@humak.edu 17.10.2013.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 1. painos. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. 13.-14., osin uudistettu painos. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013. Kampukset, toiminta ja organisaatio. Humak lyhyesti. Viittomakieliala. Viitattu 27.10.2013.
<http://www.humak.fi/humak/humak-lyhyesti>

Kalela, Esa 2010. Etiikka tulkkaustilanteissa. Viittomakieli- ja kuulovammaisalalla. 1. painos. Helsinki: Premedia Helsinki Oy.

Kansaneläkelaitos 2013. Liite 1 Hankittavan palvelun kuvaus. Viitattu 24.10.2013. <http://www.kela.fi/documents/10180/0/Liite1HankittavanPalvelunKuvaus.pdf/b6e0b1c4-2147-4593-8ccb-187c5ebba7ab?version=1.0>

Kylmänen, Essi 2010. Kuurojen naisten kokemuksia synnytyksen aikana tapahtuneesta tulkkauksesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Leinonen, Satu 2007. Asioimistulkkaus – paljon muutakin kuin asioimisen tulkkausta. Teoksessa Riitta Oittinen & Pirjo Mäkinen (toim.) Alussa oli käänös. 5. painos. Tampere: Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print, 289-301.

Malmberg, Anitta 2012. Viittomakielisen tulkkauspalvelun järjestämisen tarkastelu raskauden, synnytyksen ja lapsivuodeajan hoidon tulkkauksissa Suomessa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viittomakielialan tulkkitoiminnan ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Rudvin, Mette & Tomassini, Elena 2011. Interpreting in the community and workplace. A Practical Teaching Guide. 1. painos. United Kingdom: Palgrave Macmillan.

Silius, Kirsi 2008. Teemoittelu ja tyypittely. Viitattu 2.11.2013. http://matriisi.ee.tut.fi/hmopetus/hmjatko-opintosemma/2008/Silius_teemoittelu-tyypittely_141108.pdf

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2013. Kääntäminen ja tulkkaus. Työkalupakki ammattilaisella ja asiakkaalle. Asioimistulkin uudistettu ammattisäännöstö (PDF). Viitattu 10.10.2013. https://sktl-fi.directo.fi/@Bin/280271/Asioimistulkin_ammattiss%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6st%C3%B6.pdf

Suomen viittomakielen tulkit ry 2013. Viittomakielen tulkit. Ammatti. Viittomakielen tulkin ammattisäännöstö. Viitattu 21.10.2013. <http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit-suomessa/ammatti/viittomakielen-tulkin-ammattisaannosto/>

Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2013. Viittomakielen tulkit. Koulutus. Viitattu 27.10.2013. <http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit-suomessa/koulutus/>

Tate Granville & Turner Graham H. 2002. The Code and The Culture. Sign language interpreting – in search of the new breed's ethics. Teoksessa Franz Pöchhacker &

Miriam Shlesinger (toim.) The Interpreting Studies Reader. 1. painos. Iso-Britannia: TJI Digital, Padstow, Cornwall, 375.

Valli, Raine 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1.1 painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 100-111.

Webropol 2013. Yritys. Viitattu 23.10.2013. <http://www.webropol.fi/yritys/>

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelu

Yleisesti synnytystulkkaustilanteesta:

- Kokemukset synnytystulkkauksesta
- Synnytystulkkauksen määrä
- Synnytystulkkauksen ja asioimistulkkauksen ero
- Sairaalan henkilökunnan tiedotus
- Yhteistyö sairaalan henkilökunnan kanssa
- Tulkkirinki ym. haasteita

Doulauksesta ja tulkin roolista:

- Doulausta tulkkaustilanteessa
- Rooli synnytystulkkaustilanteessa muu kuin tulkki
- Tulkin ja doulan erottelun haasteet tilanteessa
- Yhteyden pito asiakkaaseen ennen ja jälkeen synnytyksen
- Asiakkaan tunteminen ennestään

Ammattieettiset säännökset:

- Ennalta arvaamattomia asioita tulkkauksen aikana
- Agressioita ym. negatiivista synnytyksien aikana
- Omien synnytyskokemusten kertominen asiakkaalle
- Tulkin valmiudet/ taidot
- Varautuminen/ valmistautuminen
- Eettisten sääntöjen noudattaminen

Liite 2. Haastattelun litterointi ohjeet

Litteroiija on vaitiolovelvollinen aineistoon ja siinä esiintyviin henkilöihin liittyen.

Litteroinnin tarkoituksena on yleisen kuvan saaminen haastateltavan mielipiteistä.

Tavoitteena on hakea haastateltavilta tietoja ja mielipiteitä: tapa ilmaista itseään ei ole niin tärkeä!

Tärkeintä on, että kaikki sellaiset puhutut lauseet ja virkkeet saa kirjoitettua ylös, joissa keskustelemme synnytystulkkauksesta.

Henkilökohtaiset kuulumiset yms. asiat, jotka eivät liity tulkkaukseen, voi jättää suoraan pois. Merkitse pois jätöt merkinnällä (--).

Analyysin keskiössä ei ole kielenkäyttö tai haastattelutilanteen vuorovaikutus, joten litterointia ei tarvitse tehdä pilkulleen. Toisin sanoen jokaista sanaa ei siis tarvitse kirjoittaa sellaisenaan kuin sen kuulee kaikkine äänteineen. Myöskään intonaation muutoksia, rykimistä ja emotion ilmauksia kuten nauru, huokaukset yms. ei tarvitse kirjoittaa.

Keskustelua kuunnellaan ensin pieni pätkä ja sitten kirjoitetaan kuultu ylös, ke-lataan takaisin, jotta saataisiin kuultu varmistettua, tallennetaan tekstiä, kuunnellaan taas ja kirjoitetaan.

Merkintöjä:

() sana tai äänne josta litteroiija ei saanut selvää

() () kaksi tai useampia sanoja joista litteroiija ei saanut selvää

(--) litteroiijan pois jättö, keskusteltu asia ei liittynyt asiaan

Litterointi tehdään word-asiakirjalle.

Liite 3. Kysely

Viittomakielen tulkin rooli synnytystulkkaustilanteessa

1. Eroaako mielestäsi viittomakielen tulkin ammattirooli synnytystulkkaustilanteessa, muihin a tulkkaustilanteisiin verrattuna? Perustele vastauksesi.

2. Valitse seuraavista sopivin vaihtoehto. Koetko olevasi tulkkaustilanteessa eniten

- ☐ a) Tulkki
☐ b) Doula, eli synnytystukihenkilö
☐ c) Sekä tulkki että synnytystukihenkilö

3. Perustele vastauksesi kysymykseen 2.

4. Koetko toimivasi synnytystulkkaustilanteessa noudattaen viittomakielen tulkkien ammattie sääntöjen kohtia

	Kyllä	Ei
Vaitiolovelvollisuus	☐	☐
Pätevyys tilanteessa	☐	☐
Valmistautuminen	☐	☐
Puolueettomuus	☐	☐

5. Perustele vastauksesi kysymykseen 4.

Liite 4. Ohjeet vammaisten tulkkauspalvelun tuottajille

8 Synnytystulkkaukset

Asiakkaan halutessa VATU-keskus suunnittelee hänelle tulkkien varallaoloringin. Asiakas voi esittää tilauksen yhteydessä toivomuksensa varallaololistalle tulevista tulkeista. Tulkkaus järjestetään vastaavalla tavalla, jos tulkkauspalvelun käyttäjä on synnyttäjän puoliso.

8.1 Synnytystulkkauksen varallaoloaika

Varallaolokorvaukseen oikeuttava tulkin varallaolo alkaa kaksi viikkoa ennen laskettua aikaa ja päättyy synnytyksen käynnistymiseen tai viimeistään kaksi viikkoa lasketun ajan jälkeen. Tämän jälkeen VATU-keskus sopii erikseen tulkkien varallaolosta. Monisikiöraskauksissa varallaolo voidaan aloittaa neljä viikkoa ennen laskettua aikaa.

Varallaolo edellyttää tulkilta lähtövalmiutta sairaalaan niin, että hän on siellä viimeistään kahden tunnin kuluttua asiakkaan ilmoituksesta. Tulkin pitää olla tavoitettavissa matkapuhelimella. Tulkki voi avata varallaolosta huolimatta normaalisti tulkkiaikaa ja ottaa vastaan tulkaustilauksia.

Välityskeskukseen ollessa auki (arkisin klo 8-16) synnyttämään lähtevä asiakas ottaa yhteyden välityskeskukseen, joka pyrkii etsimään varallaololistalla olevan vapaan tulkin, joka pystyy lähtemään synnytykseen mukaan. Jos kukaan listalla olevista tulkeista ei pysty lähtemään kahden tunnin kuluessa tulkaustilaukseen, synnytykseen lähetetään ensimmäinen vapaa sopiva tulkki siihen asti, kunnes varallaololistalla oleva tulkki vapautuu.

8.2 Varallaolosta maksettava korvaus

Varallaolosta maksetaan palveluntuottajalle korvaus seuraavasti:

- arkisin klo 16.00-8.00 väliseltä ajalta 2 h palveluntuottajan kyseisen alueen kilpailutuksessa hyväksytyn yleistulkkauksen perustason tuntihinnan mukaan ilman lisiä
- viikonloppuisin pe klo 16.00 - ma klo 8.00 väliseltä ajalta 12 h palveluntuottajan kyseisen alueen kilpailutuksessa hyväk-

sytyt yleistulkkauksen perustason tunti-hinnan mukaan ilman lisiä

Varallaolosta maksetta-
va korvaus ositetaan
seuraavan taulukon
mukaisesti:

arkisin	laskutettavat tunnit
klo 16.00-8.00	2 h
ositus:	
16.00-23.59	1 h
00.00-8.00	1 h
uudenvuodenaatto ja kiirastorstai klo 13.00- 16.00	1 h

Viikonloppuisin ja pyhinä

pe 16.00-ma 8.00	12 h
ositus:	
pe 16.00-23.59	1 h
la 00.00-23.59	5 h
su 00.00-23.59	5 h
ma 00.00-8.00	1 h
Arkipäiväksi sattuvat pyhät (jouluaatto, loppi- ainen) klo 00.00-23.59	5 h

Esimerkki.

Tulkki on varalla to 23.12. klo 16.00- ma 27.12. klo 8.00, jolloin palveluntuottajalla on oikeus veloittaa varallaolokorvauksena 1 h (to) + 5 h (jouluaatto) + 5 h (la) + 5 h (su) + 1 h (ma 00.00-8.00) = 17 h.

Viikonloppuna varallaolokorvauksessa yhden tunnin korvaukseen on oikeus aina alkavalta viiden tunnin jaksolta ja arkisin alkavalta kahdeksan tunnin jaksolta.

Esimerkki.

Asiakas lähtee synnyttämään lauantaina klo 14. Tällöin viimeisen viikonloppun osalta on oikeus varallaolokorvaukseen perjantain osalta yhdeltä tunnilta ja lauantain osalta kolmelta tunnilta (la 00.00-14.00).

Varallaolokorvaus alkaa klo 00.00 sinä päivänä, joka on kaksi viikkoa ennen laskettua aikaa ja päättyy klo 23.59 varallaolon viimeisenä päivänä, jos synnytys ei ole käynnistynyt.

Varallaolokorvausta ei makseta niiltä ajoilta, jolloin tulkilla on tulkikaustilaus tai tulkki-aikaa avattuna.

8.3 Tulkkien tilaaminen ja välittäminen synnytykseen

Synnytykseen valmistautuvan asiakkaan tulee ottaa hyvissä ajoin ennen laskettua aikaa yhteyttä omaan välityskeskukseensa tilataksseen tulkin synnytystä varten. Välitys-keskus ottaa asiakkaan tilauksen vastaan ja tiedustelee samalla asiakkaan mahdollisia toivomuksia tulkeista synnytystä varten muodostettavaan varallaololistaan.

Tilauksen vastaanottamisen jälkeen välityskeskus välittää seuraavat tiedot sähköpostitse VATU-keskukseen (vatu@kela.fi):

Liite 5. Viittomakielen tulkin ammattisäännöstö

Kuurojen Liitto ry – Kuulonhuoltoliitto ry – Suomen Kuurosokeat ry – Suomen Viittomakielen Tulkit ry

VIITTOMAKIELEN TULKIN AMMATTISÄÄNNÖSTÖ

Tämä ammattisäännöstö sitoo kaikkia niitä tulkkeja, jotka on merkitty yllä mainittujen järjestöjen pitämään tulkkirekisteriin. Tämä ammattisäännöstö on hyväksytty tulkkitoiminnan yhteistyöryhmän kokouksessa lokakuun 3. päivänä 1996 ja se on päivitetty 20.9.1999.

AMMATTIETIIKKA

1. Tulkki noudattaa ehdotonta vaitiolovelvollisuutta.
2. Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.
3. Tulkki ottaa vastaan toimeksiannon vain, jos hänellä on siihen tarpeellinen pätevyys ja jossa hän ei ole jäävi.
4. Tulkki kunnioittaa ja tukee asiakkaidensa itsenäisyyttä ja itsemääräämisoikeutta.
5. Tulkki osoittaa solidaarisuutta ammattikuntaansa kohtaan.
6. Tulkki valmistautuu ajoissa ja huolellisesti tehtäväänsä.
7. Tulkki käyttäytyy toimeksiannon yhteydessä moitteettomasti.
8. Tulkki on puolueeton eikä anna henkilökohtaisten asenteidensa tai mielihiteidensä vaikuttaa työnsä laatuun.
9. Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan.
10. Jos tulkki toimii sellaisessa asiakastyössä, jossa asiakkaat ovat myös tulkkipalvelun käyttäjiä, hän toimii niin että ammattiroolit eivät sekoitu.

Liite 6. Asioimistulkin uudistettu ammattisäännöstö

ASIOIMISTULKIN AMMATTISÄÄNNÖSTÖ

Seuraavat liitot ovat hyväksyneet asioimistulkin ammattisäännösten 30.5.2013: Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, Käännösalan asiantuntijat KAJ, Suomen Puhevammaisten Tulkit ry, Suomen Viittomakielen Tulkit ry, Suomen kirjoitus-tulkit ry, Helsingin seudun asioimistulkikeskus, Keski-Suomen tulkikeskus, Kuuloliitto ry ja Kuurojen Liitto ry. Asioimistulkkaus on viranomaisen, yhteiskunnan virallisen instituution tai jonkin muun tahon ja yksilön tai pienehkön ryhmän välisendialogin tulkkausta. Tässä säännöstössä tulkilla tarkoitetaan koulutettua ja/tai kokenutta ammattilaista ja tulkkauksen asiantuntijaa, joka on tulkkaustilanteessa täysin puolueeton ja riippumaton. Ammattisäännöstö sitoo, ellei laista tai asetuksista yksittäistapauksissa toisin johdu, sen laadintaan osallistuneiden, tulkkeja edustavien liittojen jäseniä: puhuttujen ja viitottujen kielten tulkkeja, kirjoitustulkkeja ja puhetta tukevien tai korvaavien menetelmien tulkkeja.

Asioimistulkin eettiset ohjeet

1. Tulkilla on salassapitovelvollisuus.
2. Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.
3. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hän on esteellinen.
4. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hänellä ei ole riittävää pätevyyttä.
5. Tulkki valmistautuu tehtävänsä huolellisesti ja ajoissa.
6. Tulkki tulkkaa kattavasti, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta.
7. Tulkki on puolueeton viestinvälittäjä eikä anna tunteidensa, asenteidensa ja mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä.
8. Tulkki ei toimi tulkattavien avustajana tai asiamiehenä eikä toimeksiantonsa aikana ole velvollinen hoitamaan muita kuin tulkkaustehtäviä.
9. Tulkki käyttäytyy tilanteen ja toimeksiannon vaatimalla tavalla.
10. Tulkki ilmoittaa seikoista, jotka vaikeuttavat oleellisesti tulkkausta tulkkaustilanteessa.
11. Tulkki ei toimi ammattikuntaansa haittaavalla tavalla.
12. Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan.

Asiantuntijuus asioimistulkin työssä.

Tulkkauksen tavoitteena on välittää asioimistilanteen viestit tarkasti ja siten, että kielellinen tasa-arvo toteutuu. Tasa-arvon toteutumiseksi tulkin velvollisuus ja oikeus

on toimia tilanteessa oman alansa asiantuntijana niin, että puolueeton ja laadukas tulkkaus on mahdollista.

Tämän vuoksi tulkattavan viestintätilanteen alussa tulkki määrittelee osallistujille tulkin roolin ja tulkkauksen edellytykset. Hän myös puuttuu tarvittaessa esimerkiksi

käytännön järjestelyihin taikka vaikuttaa viestin ja tilanteen kulkuun, kun se kattavan tulkkauksen vuoksi on tarpeen.

Tulkki sopii ennen tulkkauksen alkamista osanottajien kanssa siitä, miten osapuolten tulee toimia, jotta tulkki pystyy kattavaan tulkkaukseen. Tulkilla on vel-

vollisuus ja oikeus keskeyttää puhuja saadakseen tulkkausvuoron, jos viestin välittämisen tarkkuus kärsii puheenvuorojen pituuden tai päällekkäisyyksien vuoksi.

Eettisten ohjeiden soveltaminen

1. Tulkilla on salassapitovelvollisuus.

Tulkin salassapitovelvollisuus koskee kaikkea toimeksiantoon ja sen osapuoliin liittyvää, suullista ja kirjallista tai muulla tavoin välitettyä informaatiota, jonka tulkki saa tietoonsa valmistautuessaan toimeksiantoon, toimeksiannon aikana tai ja sen jälkeen, eikä hän saa paljastaa mitään näistä tiedoista kolmansille osapuolille eikä itsenäisesti tuoda toisesta osapuolesta saamaansa tietoa dialogin toisen osapuolen tietoon.

Salassapito koskee myös asiakirjoja ja muuta aineistoa, joihin tulkillla on pääsy tai joita hän vastaanottaa toimeksiannon yhteydessä sekä tulkin muistiinpanoja ja tulkin tuottamaa tulkkausta sen muodosta tai tallentumisesta riippumatta.

2. Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.

Tulkki ei aja tulkkaustilanteessa omaa taloudellista tai muuta etuaan eikä käytä mitään toimeksiannon yhteydessä tietoonsa tullutta omaksi tai muiden hyödyksi tai vahingoksi.

3. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hän on esteellinen.

Tulkin tulee ennen toimeksiannon vastaanottamista selvittää mahdollisimman tarkasti, onko hänellä sukulaisuus-, tunne- tai riippuvaisuussuhdetta jompaankumpaan osapuoleen, onko hän jollakin tavoin osallinen käsiteltävään asiaan tai aiemmin osallistunut sen käsittelyyn taikka onko asian lopputuloksella hänelle välitöntä käytännöllistä tai taloudellista merkitystä tai vaarantuuko hänen puolueettomuutensa tai objektiivisuutensa muista syistä, esimerkiksi lainsäädännöllisin perustein. Jos tulkki on epävarma siitä, onko hän asiassa esteellinen, hänen on tuotava epäilyksensä osapuolten tietoon ja jätettävä esteellisyys näiden ratkaistavaksi.

4. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hänellä ei ole riittävää pätevyyttä.

Ennen toimeksiannon vastaanottamista tulkin tulee selvittää tulkkaus toimeksiannon vaativuus sekä sen edellyttämät tulkkaustekniset valmiudet ja mahdolliset toimeksiantoon sisältyvät eettiset tai henkiset haasteet, jotta hän voi muodostaa mahdollisimman tarkan käsityksen toimeksiannon laadusta ja omien taitojensa riittävydestä kyseisen tehtävän hoitamiseen tämän ammattisäännösten edellyttämällä tavalla.

5. Tulkki valmistautuu tehtävänsä huolellisesti ja ajoissa.

Tulkin työn tavoitteen eli viestin välittämisen ja kielellisen tasa-arvon toteutumiseksi tulkin on perehdyttävä toimeksiannon edellyttämään sanastoon, terminologiaan ja fraseologiaan sekä esille tulevaan aiheeseen tulkkauksen kannalta tarkoituksenmukaisella tarkkuudella. Tulkki valmistautuu tehtävään myös tilanteen edellyttämien muiden viestinnällisten seikkojen kannalta, hänen on esimerkiksi ymmärrettävä tilanteessa vallitsevat roolit ja hierarkiat ja pystyttävä valitsemaan tulkkauksilanteeseen parhaiten soveltuva työskentelytapa.

6. Tulkki tulkkaa kattavasti, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta.

Tulkin tehtävä on välittää kielelliset ja kulttuurisidonnaiset eikielelliset viestit mahdollisimman kattavasti ja sisällöllisesti muuttumattomina. Mikäli tulkki ei voi tuottaa vastinetta esim. sanonnoille, sananlaskuille, puheenparsille, harvinaisille termeille ja lyhennyksille, tulkki pyytää puhujaa selvittämään sanomaansa ja informoi siitä kuulijaa. Tulkki ei kuitenkaan selitä asiasisältöjä oma-aloitteisesti kummankaan tulkattavan kielen edustajan puolesta.

7. Tulkki on puolueeton viestinvälittäjä eikä anna tunteidensa, asenteidensa ja mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä.

Tulkki on toimeksiantoa vastaanottaessaan, sen aikana ja sen jälkeen puolueeton ja riippumaton säilyttääkseen luotettavuutensa. Tulkin puolueettomuudella tarkoitetaan sitä, että hänen henkilökohtaiset mielipiteensä tai asenteensa eivät vaikuta hänen työnsä laatuun. Jos tulkkauksilanteessa esiin tulleet asiat ovat tulkin oman etiikan tai moraalin vastaisia, tulkki ei näytä sitä eleillään, äänensävyllään tai sanavalinnoillaan. Jos tulkki etukäteen tietää, ettei hän pysty tulkkauksilanteessa olemaan aiheen tai tulkattavien suhteen puolueeton ja ulkopuolinen, hänen tulee kieltäytyä vastaanottamasta tulkkausta. Tulkkauksilanteessa tulkki toimii viestin välittäjänä eikä ota kantaa käsiteltävään asiaan tai aiheeseen.

Osapuolten tarvitessa tarkennusta johonkin tulkkauksilanteessa ilmi tulleeeseen, he pyytävät tarkennusta toiselta osapuolelta eivätkä tulkilta.

8. Tulkki ei toimi tulkattavien avustajana tai asiamiehenä eikä toimeksiantonsa aikana ole velvollinen hoitamaan muita kuin tulkkaustehtäviä.

Tulkki ei tulkkauksen toimeksiannon aikana ota hoitaakseen muita tehtäviä kuin toimeksiannon edellyttämät tulkkaustehtävät, eikä hän ennen tulkkausta, sen aikana tai sen jälkeen anna tulkattaville neuvoja tai ohjausta asian hoitamisessa, eikä hän keskustele tulkkauksen aikana esille tulleista asioista. Tulkin tehtäviin kuuluvat ainoastaan kulloinkin käytetyntulkkauksenmenetelmän mukaiset tulkkaustehtävät. Mahdollisista tulkkaukseen liittyvistä kirjallisista käännöstöistä on aina sovittava erikseen.

9. Tulkki käyttäytyy tilanteen ja toimeksiannon vaatimalla tavalla.

Tulkin tulee kaikessa käyttäytymisessään ja esiintymisessään toimia kunkin tulkkausviestintätilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon tilanteeseen liittyvät käyttäytymis- ja pukeutumismääräykset. Tulkki ei kuitenkaan vastaa osapuolten norminmukaisesta käyttäytymisestä eikä esimerkiksi muokkaa tulkattavaa viestiä odotusten mukaiseksi.

10. Tulkki ilmoittaa seikoista, jotka vaikeuttavat oleellisesti tulkkausta tulkkaustilanteessa.

Tulkilla on velvollisuus ja oikeus huolehtia työoloistaan, jotta tulkkausviestintä onnistuisi tarkoitetulla tavalla. Hänen tulee viipymättä ilmoittaa tulkkausta vaikeuttavista seikoista. Tulkkausta vaikeuttavia tai oleellisesti häiritseviä seikkoja voivat olla esimerkiksi huono tekninen äänentoisto, heikko valaistus, muu kuulemista, ymmärtämistä tai viestintää häiritsevä häiriö tai tulkin hallitsemasta kielimuodosta voimakkaasti poikkeava murre. Lisäksi tulkki on velvollinen ilmoittamaan välittömästi, jos tilanne muuttuu siten, että hän on ennalta selvitetystä poiketen jonkun osapuolen suhteen esteellinen tai jos tulkkaustehtävän luonne muuttuu oleellisesti siten tai osoittautuu sellaiseksi, että tulkin osaaminen tai valmistautuminen ei ennalta arvioidusta poiketen riitä tehtävän laadukkaaseen suorittamiseen.

11. Tulkki ei toimi ammattikuntaansa haittaavalla tavalla.

Tulkki toimii aina ammattikuntansa eettisten sääntöjen mukaisesti, ja käyttäytyy sekä toimeksiannon yhteydessä että vapaa-ajallaan tavalla, joka on omiaan edistämään ammattikunnan arvostusta. Mikäli tulkilla on toimeksianto vastaanottaessaan syytä epäillä, että tulkkaus liittyy rikollista tai ihmisoikeuksia loukkaavaa toimintaa, hänen ei tule hyväksyä toimeksiantoa. Tulkki ei heikennä ammattikunnan työoloja hyväksymällä toistuvasti käytäntöjä, joissa tasokas, tarkoituksensa täyttävä tulkkaus ei ole mahdollista, vaan hänen tulee kieltäytyä toimeksiannosta, joiden yhteydessä sovelletaan tai voidaan olettaa sovellettavan tällaisia käytäntöjä. Tulkki käsittelee tulkkausliittymiä asioita niin ammattikunnan sisällä kuin sen ulkopuolellakin tavalla, joka edistää laadukkaan tulkkauksen edellytyksiä.

12. Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan.

Tulkki ylläpitää ja kehittää kaikkia ammatissaan tarvitsemiaan taitoja ja valmiuksia jatkuvasti.